PURITAS

Ce pot face pentru mântuirea rudelor mele?

Samuel Lee

Ce pot face pentru mântuirea rudelor mele?

Samuel Lee

Ce pot face pentru mântuirea rudelor mele?

MAGNA GRATIA
Dascălu, 2026

CE POT FACE PENTRU MÂNTUIREA RUDELOR MELE?

Samuel Lee

Copyright © 2026 Editura MAGNA GRATIA. Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei publicații nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă în orice formă și prin orice mijloace – electronice, mecanice, prin fotocopiere, microfilmare, înregistrare sau alt fel – cu excepția unor citate scurte în recenzii, fără permisiunea prealabilă a deținătorului drepturilor de autor.

Publicat în original sub titlul *What Means May Be Used Towards the Conversion of Our Carnal Relations?* de Rev. Samuel Lee, parte din *The Morning Exercises at Cripplegate, St. Giles*, vol. 1, London: William Tegg, 1844.

Traducerea: Ninel Lazăr. Corectura: Monica Lazăr. Tehnoredactare și DTP: MG Books.

Dacă nu este precizat altfel în text, citatele biblice sunt preluate din Biblia Cornilescu, ediția revizuită. Drepturi de autor British and Foreign Bible Society (BFBS) și Societatea Biblică Interconfesională din România (SBIR) 1924, 2016. Folosit cu permisiune. Referințele biblice notate cu NTR sunt preluate din Biblia, Noua Traducere Românească (NTR). Copyright 2007, 2010, 2016 de Biblica Inc. Toate drepturile sunt rezervate. Folosit cu permisiune.

ISBN: 978-630-351-379-9 (pdf); 978-630-351-380-5 (epub).

Editura MAGNA GRATIA nu susține în mod necesar toate punctele de vedere ale autorilor pe care îi publică.

„Să nu furi” (Exod 20:15).
Respectă drepturile de autor și efortul depus pentru publicarea acestei cărți!
Cerințele MAGNA GRATIA privind drepturile de autor pot fi consultate la adresa de internet www.magnagratia.org/copyright.html.

Editura MAGNA GRATIA
Str. Liliacului nr. 26,
Dascălu-Ilfov 077075
Email: contact@magnagratia.org
Internet: www.magnagratia.org

Cuprins

Prefața seriei PURITAS 7

Capitolul 1. Dorința apostolului pentru mântuirea evreilor 15

Capitolul 2. Datoria de a urmări mântuirea rudelor 25

Capitolul 3. Considerații generale despre mijloacele folosite 35

Capitolul 4. Mijloacele potrivite pentru cei aflați în autoritate 39

Capitolul 5. Mijloacele potrivite față de cei egali nouă 93

Capitolul 6. Mijloacele potrivite pentru cei aflați sub autoritatea altora 105

Capitolul 7. Mijloace generale 113

Capitolul 8. Învățăminte și îndemnuri 123

Despre autor 137

Anexă. Întrebări pentru studiu și reflecție 141

Despre MAGNA GRATIA

PREFAȚA SERIEI PURITAS

Dacă evanghelicii de astăzi știu ceva despre puritani și puritanism, ceea ce ei știu izvorăște fie din mituri sau folclor evanghelic, fie din prezumția că puritanii au fost niște oameni cu capul mare, care trăiau într-un soi de turn de fildeș, izolați de societate, ducând o viață excesiv de austeră și fiind preocupați obsesiv de o teologie lipsită de realism, un soi de despicare a firului în patru fără prea mare legătură cu viața de zi cu zi.

Realitatea istorică este însă una foarte diferită. Da, ca primă generație de după Reformă, puritanii au împărtășit preocuparea reformatorilor pentru studiu doctrinar și claritate teologică. Dar ei nu s-au limitat la asta. Scrierile puritanilor sunt atât de bogate în aplicații practice, atât de conectate la

viața reală și atât de realiste în așteptările create pentru creștinul evanghelic, încât aproape că este de mirare cum se face că, după atâtea secole care s-au scurs de la perioada puritană încoace, ei sunt văzuți în continuare ca niște „sihaștri" evanghelici.

Acesta este unul dintre motivele care m-au determinat să mă aplec mai mult asupra traducerilor scrierilor puritane în lucrarea de la MAGNA GRATIA și mai ales să ajut la demistificarea portretului puritanului zugrăvit în lumea contemporană evanghelică.

Seria PURITAS este o colecție de peste 100 de scrieri scurte, axate pe întrebări de natură foarte practică, dileme care i-au preocupat pe autorii puritani și la care au căutat să răspundă în general prin predici sau scrieri relativ scurte, dar adânc înrădăcinate în argumente și dovezi biblice. Ceea ce sper să observe aceia care se vor opri să citească

această serie este natura atât de actuală a întrebărilor și dilemelor cu care puritanii s-au luptat și la care au căutat asiduu (și au găsit) răspunsuri biblice.

De la chestiuni precum maniera de a avea și păstra siguranța mântuirii, la cum să-L iubim practic pe Dumnezeu cu toată inima și pe aproapele ca pe noi înșine; de la felul în care ar trebui să luptăm concret cu ispita și poftele nesănătoase la maniera în care ar trebui să folosim legitim binecuvântările lui Dumnezeu pentru această viață; de la cum ar trebui să trăim prin credința în providența lui Dumnezeu și până la cum ar trebui să tratăm dărnicia pentru a-L glorifica pe Dumnezeu prin ea; de la cum să exprimăm mulțumirile față de bunătatea lui Dumnezeu și până la lupta cu depresia și anxietatea; de la ce trebuie făcut pentru a ne înfrâna limba și până la cum ar trebui

să suportăm necazurile, durerile și suferințele în lume; de la cum ar trebui să postim după voia lui Dumnezeu și până la ce pot face părinții pentru a-și ajuta copiii să Îl cunoască pe Hristos spre mântuirea lor; de la identificarea semnelor dragostei autentice față de frații în credință și până la cum ar trebui să tratăm conflictele și când sunt necesare despărțirile în adunări (și multe alte astfel de întrebări și dileme de natură practică) – seria PURITAS își dorește să redescopere înțelepciunea puritană practică, intens biblică și hotărât teocentrică, și să o prezinte generației actuale.

De aceea, invitația mea pentru cititor este aceasta – deschide-ți inima și pregătește-te pentru una dintre cele mai frumoase aventuri în lumea înțelepciunii biblice practice, dacă este să îi spunem așa, prin care vei crește spiritual mai mult decât

ți-ai închipuit vreodată că ar fi posibil. Și ține aproape de tine Biblia, pentru că vei avea nevoie să faci ceea ce puritanii au făcut și au cerut cu excelență – slujba asemenea credincioșilor din Berea, anume să vezi dacă învățătura primită prin această serie este biblică sau nu.

Ninel Lazăr
Editura și Asociația
MAGNA GRATIA,
August 2026

Fraților, dorința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu pentru israeliți este să fie mântuiți.

ROMANI 10:1

1.

DORINȚA APOSTOLULUI PENTRU MÂNTUIREA EVREILOR

CONTEXTUL EPISTOLEI CĂTRE ROMANI ȘI SITUAȚIA POPORULUI ISRAEL

Această nobilă Epistolă argumentativă a apostolului Pavel către Romani a fost scrisă în Corint, când el era gata să ridice ancora în călătoria spre Ierusalim, ca mesager al bisericilor, pentru a duce acolo colectele din Macedonia și din alte locuri din Grecia, strânse pentru sfinții săraci din Iudeea, după cum se vede din capitolul 15 al acestei Epistole: „Acum mă duc la Ierusalim să duc niște ajutoare sfinților. Căci cei din Macedonia și Ahaia au avut bunătatea să facă o

strângere de ajutoare pentru săracii dintre sfinții care sunt în Ierusalim" (Rom. 15:25-26), presupunându-se că este aceeași călătorie care este menționată în Faptele Apostolilor 20:3 și 21:3.

Unii istorici și comentatori, precum Capelus, plasează data scrierii acestei epistole în al 14-lea an al împăratului Claudius,[1] alții (Calvisius, Usserius, Pareus) în al doilea, al șaselea sau al optulea an al domniei lui Nero. În momentul de față nu este atât de important să clarificăm această controversă cronologică.

Mesajul epistolei este împărțit în principal în două secțiuni: prima doctrinară, a doua aplicativă.

Partea *doctrinară* își concentrează atenția pe marele subiect al îndreptățirii prin

[1] Capelus, *Historia Apostol.* p. 76.

credință și al efectelor ei glorioase. La aceasta apostolul nostru adaugă un discurs remarcabil despre tainica învățătură a predestinării, de la începutul capitolului 9 până la sfârșitul capitolului 11, iar el folosește prilejul ca să vorbească despre acea tristă scrisoare de despărțire pe care Dumnezeu o lăsase poporului evreu.

El tratează, de asemenea, chestiunea chemării și a numărului deplin al neamurilor, ca și restaurarea Israelului în zilele de pe urmă.

În fiecare dintre aceste trei capitole, el deplânge cu durere starea jalnică a propriilor săi frați de neam și, prin toate argumentele convingătoare cu putință, se străduiește să îi întoarcă la credință.

Pentru a pune capăt oricărei alte discuții introductive, la începutul acestui al 10-lea capitol, el își revarsă dorințele arzătoare pentru mântuirea lor.

CELE PATRU ASPECTE ALE DORINȚEI LUI PAVEL PENTRU MÂNTUIREA POPORULUI ISRAEL

În primul verset al capitolului 10, ar trebui să notăm patru elemente, despre care vreau să discut în cele ce urmează.

1. Dorința inimii și rugăciunea apostolului

Putem observa în primul rând suspinele și rugăciunile sfinte ale lui Pavel: „Dorința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu". Este ca și cum el ar fi spus: „Bunăvoința, dorințele sincere, dorul și suspinele sufletului meu".[2] El dă pe față cea mai mare înflăcărare a sufletului său. Prin această *dorință* a lui, trebuie să înțelegem o intenție a sufletului extraordinar de puternică și o stăruință și străduință înflăcărată pentru împlinirea ei". Hesychius explică expresia folosită de apostol ca având sensul de „a voi, a

[2] Chrysostom *in loc*.

dori, a râvni, a iubi și a găsi desfătare în lucrare". El dorește aceasta nu doar ca pe o realizare posibilă, ci și ca pe una vrednică de iubit, astfel că se străduiește s-o ducă la îndeplinire prin toate mijloacele bune, pentru că își propune un scop atât de dezirabil.

Tot astfel, sinceritatea dorințelor noastre de a căpăta anumite lucruri se arată prin străduințele noastre sârguincioase de a folosi mijloacele potrivite pentru a le obține. „În cea mai mare parte", spunea Aristotel, „nimeni nu găsește desfătare în imposibilități și nici nu le dorește fierbinte".[3] Evident, niciun om rațional nu își dorește imposibilul. Prin urmare, trebuie să înțelegem că apostolul nostru implică aici, prin dorințele lui stăruitoare, toate mijloacele sfinte pentru a-și împlini scopul. Din acest motiv adaugă el imediat „rugăciunea către Dumnezeu" în acel

[3] Aristotelis, *Rhetor.,* lib. ii., cap. 19.

scop, dar despre aceasta vom vorbi un pic mai târziu.

Deocamdată observați din legătura dintre rugăciunile lui și dorințele sale sincere că rugăciunile care izvorăsc din inimă sunt vii, căci cele mai armonioase sunete care ajung la urechile lui Dumnezeu sunt suspinele care se înalță spre Cer pe aripile revărsărilor arzătoare din adâncul inimii noastre,[4] când cuvintele cererilor noastre se înalță calde și aburinde din străfundul sufletelor noastre, când fiecare expresie este înmuiată în sângele inimii noastre.

2. Israel – obiectul rugăciunilor și dorințelor apostolului

În al doilea rând, vedem persoanele care constituiau subiectul rugăciunilor și dorințelor apostolului Pavel: „Pentru israeliți". Aici trebuie luat în considerare în ce relație

[4] Suspinele exprimă trăirile adânci ale inimii. – n.ed.

se afla Israel cu binecuvântatul apostol. Ei erau „fraţii" lui, „rudele trupeşti" (Rom. 9:3). „Căci şi eu", spune Pavel, „sunt israelit, din sămânţa lui Avraam, din seminţia lui Beniamin" (Rom. 11:1). În alt loc ne spune că el era „tăiat împrejur a opta zi, din neamul lui Israel, din seminţia lui Beniamin, evreu din evrei", adică atât după tată, cât şi după mamă; „în ce priveşte Legea, fariseu" (Fil. 3:5; F.A. 23:6; 2 Cor. 11:22).

De aici reiese că evreii erau rudele lui, propriile sale rude dragi şi apropiate, dar care rămăseseră în cea mai mare parte într-o stare de neştiinţă cu privire la Mesia şi de înstrăinare şi depărtare de legământul harului şi de taina făgăduinţei mântuirii prin credinţa în sângele unui Mijlocitor. Pentru aceştia suspină apostolul nostru; pentru ei se roagă el atât de fierbinte; şi pentru ei înalţă înaintea Tatălui cereri atât de stăruitoare.

3. Scopul dorinței și al rugăciunii: mântuirea rudelor după trup

Vedem apoi că scopul și ținta cea mare a apostolului pentru rudele și apropiații săi după trup, în toate dorințele, străduințele și rugăciunile sale, erau „ca ei să fie mântuiți". Grija stăruitoare a sufletului lui și cererile fierbinți aduse înaintea lui Dumnezeu urmăreau toate același lucru: ca rudele lui *naturale* să devină rude *spirituale*; ca rudele sale din seminția lui Beniamin să fie înrudite cu el în seminția lui Iuda prin unirea cu Hristos. Ceea ce este natural pentru plante și animale, anume „să tânjească să lase asupra altuia o întipărire după propria asemănare",[5] este dorit cu atât mai mult de cei sfinți, anume ca și alții să fie sfinți și fericiți, la fel ca ei, dar mai ales cei care le sunt mai apropiați prin legăturile naturale.

[5] Aristotelis, *Polit.,* lib. i., cap. 1.

Sfântul apostol Pavel nu căuta pentru rudele sale bucurii exterioare, precum sănătatea, puterea, bogățiile, autoritatea sau stăpânirea în lume; nici ca Israel să aibă prosperitate și belșug pe străzile și în palatele sale, nici ca împărăția să-i fie redată de către romani. El nu le dorea lucrurile mari de pe acest Pământ, ci cele mai mari binecuvântări ale Cerului. Sufletul lui este cuprins de dorința ca Hristos să ia chip în ei și să locuiască prin credință în inimile lor, pentru ca astfel Israelul „să fie mântuit".

4. Grija apostolului pentru mântuirea fraților lor săi din Roma

În final, în cuvintele apostolului putem observa și tonul său afectuos cu care îi salută pe sfinții din Roma, cărora le-a scris această epistolă, numindu-i „frați". Deși le scria neamurilor, el le face totuși cunoscut faptul că inima lui se înduioșa și se îndrepta către

sărmanele sale rude după trup, pentru ca și „ei" să fie „mântuiți".

Motivul pentru care el își amintește în această epistolă atât de plin de patos aceste dorințe ale sale, cu afirmații atât de puternice și de vehemente, este că la Roma se aflau mulți evrei, mai ales din cele două seminții care se întorseseră din robia babiloniană, căci după războaiele lui Pompeius și ale altor generali și comandanți romani în Iudeea, foarte mulți dintre ei fuseseră strămutați în Italia. Acest lucru este atestat nu doar de istoricii seculari și de cei ai bisericii, ci și de Scriptură însăși, care arată că, la sosirea lui, Pavel a convocat o adunare solemnă a iudeilor (F.A. 28:17), și acestora le-a propovăduit apostolul Evanghelia cu prioritate și le-a relatat împrejurările venirii sale în acel oraș imperial, ca urmare a apelului său la Cezar.

2.

DATORIA DE A URMĂRI MÂNTUIREA RUDELOR

Din observațiile făcute în primul capitol rezultă următoarea concluzie ca învățătură: *a te strădui spre convertirea și mântuirea rudelor tale apropiate este o datorie de cea mai mare însemnătate.*

FUNDAMENTUL BIBLIC ȘI NATURA COMUNICATIVĂ A HARULUI

Precedentul și exemplul sfântului nostru apostol, când sunt comparate cu alte versete ale Scripturii și confirmate de acestea, vor dovedi în mod remarcabil adevărul acestei afirmații. „Și fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folosul altora" (1 Cor. 12:7). Unul dintre marile scopuri pentru care

Dumnezeu ne dăruiește harurile Duhului Său este ca noi să răspândim mireasma lor asupra altora. Vorbirea noastră trebuie să fie dreasă cu sarea harului, pentru ca ea să îi zideascăpe alții (Col. 4:6; Efes. 4:29). Vorbirea noastră n-ar trebui să se reverse niciodată fără măsură, ci, asemenea apelor Nilului, să facă roditoare ogoarele dimprejurul ei.

Harul este asemănat uneori cu lumina, datorită naturii lui expansive; astfel că purtarea noastră luminoasă ar trebui să-i iluminezepe alții pe cărările adevărului și sfințeniei. Alteori harul este asemănat cu nardul (Cânt. 1:12) sau cu mirul înmiresmat (Prov. 27:9), care nu trebuie închis într-o cutie, chiar dacă aceasta este din cel mai curat alabastru, ci deschis, pentru ca toată casa să se umple de mireasma lui plăcută (Ioan 12:3). El mai este asemănat cu untdelemnul, cu prețiosul untdelemn sfânt care s-a

scurs nu numai pe barba lui Aaron, ci și peste el, acoperind până și poalele veșmintelor sale (Ps. 133:2). El este asemănat cu talanții, care trebuie puși cu sârguință în negoț, nu îngropați în ștergare sau în pământ. El este asemănat cu roua, ploile și apele, datorită puterii acestora de a face ca plantele astfel udate să rodească. Harul mai este asemănat cu un principiu creator, datorită puterii și influenței lui de a da viață.

Iată de ce ni se poruncește, de ce suntem îndemnați și de ce suntem povățuiți „să ne zidim unii pe alții" (1 Tes. 5:11; Rom. 14:19), „să ne îndemnăm unii pe alții" (Evrei 3:13), „să ne sfătuim" unii pe alții (Col. 3:16), „să ne întoarcem" unii pe alții, după cum pare să însemne expresia din Ezechiel, „întoarceți-vă și abateți-vă", la fel ca noi înșine (Ezec. 18:30); „să ne îndemnăm la dragoste și la fapte bune" (Evrei 10:24).

Așa cum noi înșine suntem „întorși" la Dumnezeu, ni se poruncește „să îi întărim pe frații noștri", pentru ca astfel să le „mântuim sufletele de la moarte și să acoperim o sumedenie de păcate" (Iacov 5:20).

PERSOANELE FAȚĂ DE CARE SE EXERCITĂ ACEASTĂ ÎNDATORIRE

Obiectele principale ale acestei îndatoriri minunate sunt cei cu care avem legături și relații; cei față de care suntem obligați și legați prin legăturile și conexiunile naturii, ale slujbei sau ale vecinătății.

EXEMPLUL DOMNULUI ISUS, AL APOSTOLILOR ȘI AL CREDINCIOȘILOR

Iată de ce binecuvântatul nostru Domn, în timp ce umbla în valea întrupării Sale, Și-a desfășurat slujirea în cea mai mare parte printre rudele, apropiații și vecinii Săi: la Nazaret, în Capernaum, Betsaida, lângă Marea Tiberiadei, la Cana și în alte ținuturi

ale Galileii, regiuni în care crescuse.

Când a înțeles chemarea lui Hristos, marele Mântuitor al lumii, Andrei l-a căutat îndată pe fratele său Simon, ca să-l aducă la Mesia (Ioan 1:41). La rândul lui, după o descoperire asemănătoare, Filip l-a căutat pe Natanael și, într-un mare entuziasm sufletesc, a exclamat: „Noi L-am găsit pe Acela despre care a scris Moise în Lege și proroci" (Ioan 1:45).

Și sunt multe exemple de acest fel atât în Vechiul, cât și în Noul Testament. Avraam și Iosua au fost cunoscuți în generațiile lor pentru această lucrare. Ei au socotit-o principala lor îndeletnicire și au făcut din ea grija lor cea mai mare, anume să-și învețe familiile în frica și slujirea marelui Dumnezeu. David a fost hotărât, de asemenea, „să umble cu inima fără prihană în mijlocul casei lui", pentru ca, prin pilda sa exemplară,

să-și câștige familia de partea Domnului (cf. Ps. 101:2).

Citim apoi că Matei, vameșul, i-a invitat la un mare ospăț pe toți colectorii de taxe care făceau parte din aceeași breaslă și profesie cu el, pentru ca aceștia să se așeze la masă cu Hristos și să se hrănească din învățătura Lui cerească (Luca 5:29).

Omul de vază din cetatea Capernaum și-a adus întreaga familie la credința adevărului, „și a crezut el și toată casa lui" (Ioan 4:53). Corneliu, sutașul roman care era staționat în Cezareea, și-a chemat rudele laolaltă ca să audă învățătura credinței și a pocăinței, și se spune chiar că „Corneliu îi aștepta [pe apostol și cei ce slujeau împreună cu el] cu rudele și prietenii de aproape, pe care-i chemase" (F.A. 10:24).

După ce a găsit banul pierdut, în urma multor osteneli și a unei căutări sârguincioase,

femeia din Evanghelie și-a chemat prietenele și vecinele ca să se bucure împreună cu ea (Luca 15:9). Crisp, temnicerul, Lidia și Stefana sunt exemple remarcabile ale acestei îndatoriri, căci prin grija și stăruința lor conștiincioasă se poate spune că toate familiile lor au ajuns la adăpostul lui Hristos, deoarece, îndată după ce aflăm despre botezul lor personal, îi găsim și pe cei din familiile lor spălați în acea sfântă scăldătoare.

MOTIVELE CARE NE ÎNDEAMNĂ SĂ CĂUTĂM MÂNTUIREA CELOR APROPIAȚI

Nu voi insista asupra argumentelor pentru a dovedi necesitatea acestei îndatoriri care ne revine, nici asupra motivelor menite să te atragă la împlinirea ei. Aș putea s-o deduc ca o consecință a legii naturii, anume că trebuie să depunem cele mai mari străduințe pentru ca rudele noastre să dobândească unirea cu

binele cel mai bun și mai înalt.

Aș putea s-o întemeiez pe *porunca divină,* care spune: „El a pus o mărturie în Iacov, a dat o lege în Israel, și le-a poruncit părinților noștri să-și învețe în ea copiii" (Ps. 78:5).

Aș putea să îți stârnesc sârguința prin luarea în considerare a *primejdiei înfricoșătoare* care survine prin neglijarea ei; prin a ține cont de *mângâierea* care îți va umple inima atunci când o împlinești, deoarece aceasta este o dovadă remarcabilă a sincerității harului din propria ta inimă. Doar cei care au văzut și au gustat pot striga către alții, cu o sfântă și afectuoasă însuflețire: „Gustați și vedeți ce bun este Domnul!" (Ps. 34:8). După ce a încălzit odată inimile sfinților, vinul Împărăției trezește suflete la viață și le umple gura de cuvinte sfinte.

Aș putea, de asemenea, să te îndemn mai

departe la această lucrare minunată prin *bogatul folos* al câștigării dragostei unor astfel de oameni, ale căror simțăminte vor întrece orice dragoste firească, și prin marea răsplată de care va avea parte în viața viitoare, căci „cei ce vor învăța pe mulți să umble în neprihănire vor străluci ca stelele, în veac și în veci de veci" (Dan. 12:3).

INFLUENȚA FAMILIILOR EVLAVIOASE ASUPRA ORAȘELOR ȘI POPOARELOR

O, dragi frați, dacă familiile ar fi sfinte, atunci orașele și apoi popoarele ar deveni repede munți ai sfințeniei și scaune pentru tronul lui Dumnezeu.

Noi suntem înclinați să ne plângem de vremurile rele. Vai, acele cuiburi necurate ale familiilor păcătoase au fost pricina întregii răutăți din toate veacurile și generațiile istoriei, până în ziua de astăzi. De aceea, oricine ai fi tu, asupra căruia a strălucit harul

lui Dumnezeu, deprinde-te în acea sfântă artă a oglindirii divine și a răsfrângerii acelei lumini asupra inimilor altora, iar acest lucru mă conduce la o întrebare utilă și practică, pe care o vom discuta în capitolul următor.

3.

CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE MIJLOACELE FOLOSITE

Poate că acum intervine în mintea multora această întrebare: „Ce cale să urmez, ce mijloace să folosesc, ce metodă îmi vei prescrie, ca să pot împlini această îndatorire importantă și grea, astfel încât să fiu de ajutor spre convertirea și mântuirea rudelor mele apropiate, care se află în starea lor firească?”

Mărturisesc că această întrebare este de o însemnătate foarte mare și că, dacă i se dă un răspuns potrivit, poate avea o influență considerabilă în toate locurile în care Dumnezeu, în providența Lui, ne plasează. Abia

dacă există vreo familie, abia dacă există vreun om care să nu poată fi cuprins în sfera și limitele acestei discuții.

Pentru a răspunde la această întrebare, voi aloca cea mai mare parte a spațiului rămas în această carte, iar pentru a o trata mai clar, îi voi împărți pe cei care doresc lămurire și îndrumare în această chestiune importantă în trei categorii: cei care sunt superiori, egali sau inferiori în autoritate. Dar, înainte de a intra în miezul răspunsului, te rog să-mi îngădui să fac trei precizări preliminare.

În primul rând, această chestiune nu trebuie înțeleasă cu privire la persoanele aflate într-o *poziție* și într-o *responsabilitate publică*, precum magistrații sau slujitorii bisericii, ci cu privire la *relațiile de familie, rudele,* cei care locuiesc împreună, vecinii, prietenii și cunoscuții. Vorbim aici în principal despre cei care

au legături frecvente unii cu alții în relațiile lor seculare și care au adesea relații de afaceri și de negoț, dar în principal vorbim despre rudele din familie sau despre cei care sunt apropiați prin sânge ori alianță în căsnicie.

În al doilea rând, în sens mântuitor, convertirea [sau întoarcerea la Dumnezeu, n.tr.] stă *doar în puterea lui Dumnezeu*, El fiind cauza eficace primară și principală a tuturor acelor lucrări ale harului care însoțesc mântuirea. Nimeni nu poate aprinde harul în inimă, în afară de Acela care are focul în Sion și cuptorul în Ierusalim. Cu toate acestea, fiecare dintre noi, în locul în care a fost plasat, ca instrument subordonat Domnului, poate și trebuie să folosească toate mijloacele sănătoase rânduite de Dumnezeu, care duc la un asemenea scop binecuvântat.

În al treilea rând, printre rudele a căror

convertire ar trebui s-o urmărim există *stări, circumstanțe, abilități și însușiri diferite*. Poate că unii sunt răi în chip monstruos și revoltător; alții au o purtare civilizată din punct de vedere moral; iar alții, în plus, pot să se poarte în conformitate cu rânduielile închinării exterioare aduse lui Dumnezeu. Despre aceștia voi putea vorbi după cum îmi va permite dezvoltarea subiectului, când voi trata acest lucru laolaltă cu alte cazuri asemănătoare care pot avea o anumită legătură de înrudire cu întrebarea noastră generală.

4.

MIJLOACELE POTRIVITE PENTRU CEI AFLAȚI ÎN AUTORITATE

Ce mijloace ar trebui să folosească cei în poziție de superioritate, mai ales în relațiile de familie, pentru a-i atrage pe cei aflați sub autoritatea lor ca să guste și să savureze lucrurile lui Dumnezeu? Este adevărat ceea ce spunea Ieronim: „Nimeni nu se naște creștin", ci moștenitor al mâniei și al dreptății divine.[1]

Așadar, pentru ca aceia încredințați în grija noastră să capete nașterea din nou, voi prezenta 12 sfaturi practice, și unele dintre ele, deși sunt obișnuite și evidente în scrierile celor care tratează îndatoririle în familie,

[1] Hieronymus, *ad Laeton,* tom. I, p. 55.

totuși, fiind dezvoltate mai pe larg, nu pot fi nicidecum trecute aici sub tăcere, deoarece sunt extrem de folositoare și nu mai puțin practice decât celelalte. Cei mai mulți oameni care se află sub sfera de influență a Evangheliei pier din pricina neîmplinirii îndatoririlor pe care le cunosc, așa că te rog, o, creștine, să cântărești cu grijă fiecare îndrumare și să o pui în practică în mod conștiincios, căci astfel nu te vei îndoi de un succes minunat, cu ajutorul bunului Dumnezeu.

1. Păstrarea autorității și a respectului în familie

În primul rând, păstrează și susține, prin toate mijloacele înțelepte, cinstea și întâietatea poziției în care Dumnezeu te-a așezat. Profetul deplânge acele vremuri în care „tânărul îl va lovi pe cel bătrân, și omul de nimic pe cel pus în cinste" (Isaia 3:5). Deosebirea de vârstă cere o deosebire în purtare.

Un tată poate pretinde cinste și respect, iar un superior poate pretinde teama și supunerea cuvenite din partea celui de sub autoritatea sa. Ceea ce este o îndatorire pentru cel inferior [în poziție, n.tr.], anume să ofere, este o dovadă de înțelepciune pentru cel superior, anume să ocrotească și să păstreze. Iată de ce Aristotel dădea sfatul înțelept ca nimeni să nu se căsătorească prea devreme: „Dacă părinții și copiii se dovedesc prea apropiați ca vârstă, pot urma mari neajunsuri, întrucât o apropiere prea mare a anilor micșorează respectul copiilor și adesea prilejuiește neînțelegeri în administrarea treburilor familiei”.[2] Trebuie păstrată o asemenea distanță încât să se împlinească eficace sfatul pe care Ieronim i l-a dat lui Gaudentius cu privire la educarea lui Pacatula: „Copilul să socotească încuviințarea mamei

[2] Aristotelis, *Politic.,* lib. vii, c. 16.

sale din priviri ca fiind egală în putere cu îndemnurile, cuvintele și poruncile. S-o iubească asemenea unui părinte, să i se supună ca unei doamne și să se teamă de ea ca de o stăpână".[3]

Aplecarea spre fapte josnice, ticăloase și vrednice de dispreț atrage batjocură și dispreț asupra superiorilor noștri. Așa cum celor inferiori li se poruncește respectul și ascultarea, tot astfel cei conducători trebuie să-și cârmuiască și să-și rânduiască faptele înaintea celor de sub autoritatea lor cu atâta seriozitate și cumpătare, încât să le câștige o anumită teamă respectuoasă și cinstire în inimă. Nu este de mirare că acel conducător care se dezonorează singur este disprețuit și nesocotit. Unii sunt înclinați să considere aceasta o dovadă de smerenie binevoitoare și de umilință a duhului, dar se înșală foarte

[3] Hieronymus, *ad Gaudentium,* tom. i, p. 101.

mult, căci dovedește mai degrabă un caracter josnic, degradat și degenerat.

Fii cât poți de smerit înaintea lui Dumnezeu, cât poți de respectuos față de superiori și de prietenos cu cei deopotrivă cu tine, dar adu-ți aminte întotdeauna să îți păstrezi superioritatea poziției tale față de cei aflați sub autoritatea ta. Nu este o dovadă de înțelepciune cerească (nici măcar de înțelepciune morală) să porți conversații despre lucruri neînsemnate și frivole cu cei aflați sub supravegherea și conducerea ta. Conversațiile cu cei inferiori să fie consacrate nu subiectelor banale, ci celor necesare. Este un bun precept al stoicului să se abțină de la a stârni râsul prin glume printre cei apropiați, căci aceasta va avea tendința de „a le scădea respectul față de tine", așa cum spunea Epictet.

Superiorii trebuie să manifeste mult respect față de tineri, dacă doresc să ocrotească

și să păstreze respectul cuvenit care ar trebui să se afle în inimile celor tineri față de ei înșiși. Și totuși, nu trebuie să te porți cu ei cu mândrie, cu dispreț sau într-un fel fastidios. Deși serioasă, fața ta să nu fie aspră. După cum nu este nevoie să îți brăzdezi obrajii cu zâmbete necontenite, tot așa nu trebuie să îți ari fruntea cu încruntări aspre și posomorâte. O amabilitate cumpătată, o sobrietate plăcută și lipsită de afectare vor înfrâna îndeajuns disprețul și vor hrăni o dragoste plină de respect. Asprimea rigidă în cuvinte și fapte va produce în copii și inferiori un caracter de sclavi, lipsit de însuflețire, astfel încât, atunci când ajung la vârsta maturității, fie se dovedesc mai greu de mulțumit decât fuseseră părinții lor, fie devin atât de fricoși și lipsiți de curaj, încât nu mai sunt potriviți să împlinească lucrarea în generația lor printre cei alături de care trăiesc. Este un principiu al lui Platon că „o robie prea aspră

și sălbatică îi face pe oameni abătuți, lipsiți de noblețe și urâtori de semeni”.[4]

Așadar, poartă-te în așa fel încât ei nici să nu se teamă de posomoreala ta și nici s-o urască, dar nici să nu devină obraznici din pricina familiarității și a ușurătății purtării tale.

Dacă cei inferiori îi socotesc pe superiorii lor prea puțin înțelepți pentru a-i conduce, toate învățăturile lor vor fi lipsite de efect. Salvian spunea că „judecata și înțelepciunea celui în conducere sunt temelia statorniciei conducerii lui”.[5]

2. Instruirea frecventă, clară și adaptată familiei

În al doilea rând, fii stăruitor, pătrunzător și clar în instruirea dată în familie. „Natura fără disciplină morală este oarbă”, a putut

[4] Plato, *De Legibus,* lib. vii, tom. ii, p. 791.
[5] Salvian, *De Gubern.,* lib. i, p. 20.

spune chiar și un păgân.[6] Fără învățătura cerească, ea este pecetluită pentru întunericul veșnic. Din firea noastră, noi suntem cu toții ca niște pajiști sterpe și ca pustietăți aride și pietroase, pe când învățătura este cultivarea și desăvârșirea sufletului. Biologii observă că albinele „poartă pietricele mici în picioare",[7] pentru a-și echilibra trupurile firave în bătaia vânturilor furtunoase. Așa sunt învățăturile pentru mințile tinere, care sunt plutitoare și șovăielnice. Chila judecăților lor slabe s-ar răsturna curând fără balastul disciplinei, iar purtarea lor ar deveni curând neroditoare sau ar fi acoperită de mărăcinii năvalnici ai viciului și păcatului, dacă nu ar fi bine lucrată, cultivată și udată cu ploaia dulce a învățăturilor părintești: „Ca ploaia să curgă învățăturile mele, ca roua să cadă cuvântul

[6] Plutarchus, *Περι Παίδων Αγωγης.,* Editio Hen. Stephani, p. 2.
[7] Probabil cu referire la polen, n.tr.; cf. Ælianus, *De Animalibus,* l. i, c. 11.

meu, ca ploaia repede pe verdeață, ca picăturile de ploaie pe iarbă!" (Deut. 32:2). De aceea, Dumnezeu îi îndrumă pe toți cei inferiori către conducătorii lor, pentru ca ei să poată sorbi roua înviorătoare pentru suflet a poruncilor chibzuite. Chiar și femeilor li se poruncește „să învețe în tăcere, cu toată supunerea" (1 Tim. 2:11). „Tăcerea este podoaba femeii", după cum a observat un mare maestru al înțelepciunii.[8] Urechile lor ar trebui să fie folosite mai mult decât limbile. „Dacă voiesc să capete învățătură asupra unui lucru, să întrebe pe bărbații lor acasă" (1 Cor. 14:35), cărora li se poruncește „să se poarte cu ele cu înțelepciune" (1 Petru 3:7).

În privința subordonaților și a copiilor, lucrul este și mai limpede și mai evident: „Tatăl face cunoscut copiilor săi credincioșia Ta" (Isaia 38:19). Dar, în toate învățăturile tale,

[8] Aristotelis, *Pol.,* lib. i, c. 8, p. 86.

ferește-te de a fi obositor prin a te lungi exagerat. Compensează scurtimea discursului prin frecvență. Ți se poruncește să vorbești despre poruncile lui Dumnezeu „când vei fi acasă, când vei pleca în călătorie, când te vei culca și când te vei scula" (Deut. 6:7; 11:19); puțin acum și puțin mai târziu. „Când dorești să deprinzi un copil cu vreo abilitate folositoare, începe de timpuriu", căci acesta este sfatul chiar și al unui păgân, „și totuși fă-l să-l deprindă treptat".[9] După cum preceptele și axiomele prin care un om înțelept ar trebui să-și conducă viața, potrivit lui Antonius, trebuie să fie „scurte și cuprinzătoare", cu atât mai mult ele trebuie să fie astfel pentru tineri.[10] Cuvântările lungi le împovărează prea mult memoria slabă și, printr-o asemenea lipsă de înțelepciune, pot produce dezgust față de mana spirituală, având

[9] Aristotelis, *Pol*., lib. vii, c. 17.
[10] Antonius, *De Seipso,* lib. iv, p. 69.

în vedere că ei se află încă în starea lor firească. Așa cum medicii le prescriu copiilor, în îndrumările lor dietetice, puțin și des, tot astfel trebuie să ne purtăm cu cei începători în lucrurile lui Dumnezeu.

O plantă tânără poate fi îndestulată prea repede cu îngrășământ și poate putrezi din pricina udării prea abundente. Ochii slabi, abia deschiși din somn, nu pot suporta ferestrele orbitor de luminoase. Ei abia de suportă la început o lumânare: „Dă învățătură peste învățătură, învățătură peste învățătură, poruncă peste poruncă, poruncă peste poruncă, puțin aici, puțin acolo" (Isaia 28:10). Trebuie să-i călăuzești pe cei mici spre Canaan asemenea lui Iacov, încetul cu încetul: „Domnul meu vede că copiii sunt micșori... dacă le-am sili la drum o singură zi, toată turma va pieri" (Gen. 33:13).

Atrage-le atenția fragedă prin cuvinte

despre măreția nemărginită și bunătatea vrednică de iubit a lui Dumnezeu, despre gloriile Cerului și chinurile Iadului. Lucrurile care ating simțurile trebuie înfățișate în chip duhovnicesc înaintea lor. Câștigă-le dorințele printr-o dibăcie sfântă. Folosește asemănările și pildele cât mai mult. Dacă sunteți împreună într-o grădină, purtați o discuție dulce și cerească pe baza florilor frumoase; dacă vă aflați lângă un râu, vorbiți despre apa vieții și despre râurile desfătării care sunt la dreapta lui Dumnezeu; dacă vă aflați într-un lan de grâu, vorbiți despre însușirea hrănitoare a pâinii vieții; dacă vedeți păsări zburând pe cer sau le auziți cântând prin păduri, învață-i despre providența atotînțeleaptă a lui Dumnezeu, care le dă hrana la vremea potrivită; dacă privești spre Soare, Lună și stele, spune-le că acestea nu sunt decât podoabele strălucitoare ale zidirilor din afara Cerului, și o, câtă

slavă trebuie să fie înăuntrul acestuia! Dacă vezi un curcubeu împodobind vreun nor plin de apă, vorbește-le copiilor despre legământul lui Dumnezeu. Acestea și multe altele pot fi asemenea unor verigi de aur, care atrag lucrurile sfinte în memoria lor. „Am vorbit prin proroci și am înmulțit vedeniile și pildele", spune Dumnezeu (Osea 12:10).

Mai mult, încurajează-i pe copii să citească și să învețe pe de rost câteva părți din cărțile istorice ale Sfintei Scripturi. Dar, mai presus de toate, cea mai bună metodă de instruire, mai ales pentru cei mai tineri, poate fi realizată prin catehisme, care sunt modele de învățătură sănătoasă (2 Tim. 1:13), prin întrebări și răspunsuri într-o metodă scurtă și cuprinzătoare. Întrucât termenii lor sunt clari, dacă sunt formulați pe baza Sfintei Scripturi, vor fi adaptați abilității copiilor printr-un stil simplu, deși solid, și memoriei

lor prin expresii concise.

Dar unii ar putea *obiecta* că acei copii care nu înțeleg bine ceea ce repetă nu fac decât să profaneze Numele lui Dumnezeu.

Răspunsul meu este că raționamentele noastre nu trebuie să contrazică și nici să anuleze poruncile divine. Dumnezeu ne poruncește în cartea Deuteronom să întipărim Legea în mintea copiilor noștri (Deut. 6:7). „Învață-l pe copil calea pe care trebuie s-o urmeze, și când va îmbătrâni nu se va abate de la ea" (Prov. 22:6). Prin îndreptarea copacilor tineri și punerea fructelor tinere în vase de sticlă, le poți da forma pe care o dorești. Apostolul îi recomandă întregii lumi creștine exemplul lui Timotei, care încă „din pruncie" cunoscuse Sfânta Scriptură, după cum arată Cuvântul (2 Tim. 3:15). Unii copii au fost sfințiți încă de la naștere, după cum se vede în cazul lui Ieremia și al lui Ioan

Botezătorul (Ier. 1:5; Luca 1:41, 44).

Dar fiindcă nu știm cine se află în alegerea lui Dumnezeu, trebuie să folosim mijloacele pentru toți, mai ales pentru cei care se află sub prevederile legământului dintre Dumnezeu și noi, cum ar fi copiii părinților credincioși.[11] Lor li se poruncește „să-și aducă aminte de Făcătorul lor în zilele tinereții lor" (Ecl. 12:1).

Și cine ar trebui să întipărească astfel de gânduri despre Dumnezeu în inimile lor, dacă nu aceia care, prin rânduială divină, sunt puși în autoritate peste ei și care trebuie să-i „crească în mustrarea și învățătura Domnului" (Efes. 6:4)? Așa cum pecețile sunt întipărite în ceară câtă vreme aceasta

[11] În teologia legământului [eng. *covenant theology*], mai ales în înțelegerea reformată prezbiteriană, copiii credincioșilor sunt considerați parte din legământ, deși nu în mod necesar în sens mântuitor, până la confirmarea credinței și a pocăinței lor sau, în caz contrar, până la lepădarea lor explicită de credință. – n.tr.

este moale, tot astfel „învățătura și instruirea se fixează cel mai bine în mintea lor câtă vreme sunt încă niște copii”.[12] De îndată ce rațiunea începe să încolțească, ba chiar de îndată ce sunt „înțărcați de curând, luați de la țâță” (Isaia 28:9), începe să-i deprinzi pe cei mici cu simțământul măreției și îndurării lui Dumnezeu.

Grădinarii încep altoirea de îndată ce seva începe să se ridice primăvara și mugurul altoiului începe să se umfle și să crească. Mânjii trebuie înșeuați înainte ca firea lor nărăvașă să devină prea puternică, iar juncile trebuie deprinse cu jugul înainte de a ajunge la puterea deplină, altminteri se vor dovedi nefolositori. În vechea Lege, Dumnezeu a poruncit să fie aduși pe altarul Său mai mulți miei, iezi și viței, turturele tinere și porumbei decât animale mai în vârstă:

[12] Plutarchus, *Περι Παιδ.,* p. 5.

cele dintâi roade și spicele verzi trebuiau aduse Domnului (Lev. 2:14), pentru a sugera astfel dedicarea copiilor noștri (aceste jertfe cuvântătoare, Rom. 12:1) pentru Templul și slujirea lui Dumnezeu, câtă vreme sunt tineri și fragezi. Cu cât semeni mai devreme, cu atât poți secera mai devreme. „Dimineața seamănă-ți sămânța", spune Solomon (Ecl. 11:6). Folosul instruirii la vreme potrivită este aproape imposibil de descris.

3. Întărirea învățăturii prin porunci și îndemnuri explicite

Adaugă învățăturilor tale porunci și îndemnuri obligatorii. Pune asupra sufletelor lor, în Numele lui Dumnezeu, îndatorirea de a asculta și de a se supune rânduielilor tale. „Orice casă se află sub un fel de guvernare împărătească, și fiecare conducător le dă legi soției și copiilor lui".[13] Avem un

[13] Aristotelis, *Pol.,* lib. i, c. 1.

exemplu de acest fel în cazul lui Solomon, care ne spune că, de „când eram încă fiu la tatăl meu, și fiu gingaș și singur la mama mea, el mă învăța atunci, și-mi zicea: ‚Păstrează bine în inima ta cuvintele mele, păzește învățăturile mele, și vei trăi!'" (Prov. 4:3-4). Când David era aproape de moarte, Solomon, spune textul, era „încă tânăr și plăpând" (1 Cron. 22:5; 29:1); cu toate acestea, tatăl său îl învăța multe lecții serioase și sfinte (1 Cron. 28:9); iar în cartea Împăraților este remarcabil faptul că, atunci când moartea lui David se apropia, „el i-a dat următoarea poruncă fiului său Solomon, zicând..." (1 Împ. 2:1). Când Solomon a ajuns pe scaunul de domnie, nu avea decât 18 ani sau cel mult 19, după cum par să dovedească teologii din mai multe pasaje despre domnia lui David.[14] Cât de tânăr

[14] Usserii, *Annales*, par. ii, p. 56. Sir Walter Raleigh, *History of the World,* part i, bk. ii, c. 18, sect. 4.

era, așadar, când tatăl său David și mama sa Bat-Șeba au început să-l învețe și să pună asupra lui această poruncă de a asculta! Această poruncă a ascultării dată celor tineri este asemenea legării și lipirii altoiului de portaltoi. „Trebuie căutate, studiate și folosite cuvinte pline de putere, mai degrabă decât multe cuvinte", spunea Seneca.[15]

Ba mai mult, și femeile au deopotrivă un precedent și o poruncă pentru această lucrare, căci cine petrece mai mult timp cu copiii din frageda lor pruncie? Avem un exemplu minunat în Bat-Șeba, care își învăța fiul și grava pe inima lui poruncile lui Dumnezeu; le dădea slujitorilor și slujitoarelor sale o măsură de învățătură împreună cu o măsură de hrană (Prov. 1:8; 6:20; 31:1, 15, 26). Apostolul le poruncește, de asemenea, femeilor în vârstă să le învețe pe cele

[15] Senecae, *Epist.,* 38.

mai tinere faptele cumpătării și ale ascultării (Tit 2:3-4). Pentru aceasta, Avraam a fost lăudat de Dumnezeu însuși și prezentat ca pildă pentru toate generațiile viitoare. „Îl cunosc", spune Dumnezeu, „și știu că are să le poruncească fiilor lui și casei lui după el să țină Calea Domnului, făcând ce este drept și bine" (Gen. 18:19). Iată de ce Dumnezeu a binevoit să-i descopere taine.

În final, trebuie să vă șlefuiți poruncile și învățăturile cu lucruri care să poată fi ținute minte despre ziua cea mare [a judecății], așa cum a făcut acel sfânt și învățat domn Bolton cu copiii lui pe patul de moarte, căci, vorbind despre învățăturile pe care le dăduse în vremea bolii sale și mai înainte, a spus că el spera că ei și le vor aminti și că era cu adevărat încredințat „că niciunul dintre ei nu ar îndrăzni să se gândească să-l întâlnească la acel mare tribunal în starea de nenăscuți din

nou”.[16]

4. *Vegherea la primele manifestări ale păcatului*

Veghează cu atenție asupra primelor încolțiri ale păcatului în purtarea copiilor. Zdrobește viperele cât sunt încă în ou. Folosește nuielușele de alun asupra capetelor șerpilor când abia se târăsc afară din găurile lor, reci și slabi la începutul primăverii. „În fiecare dimineață îi voi nimici pe toți cei răi din țară”, spune David (Ps. 101:8). Trebuie să începi această lucrare de timpuriu și să oprești orice cuvânt rău și nesărat de la prima lui auzire, veghind la începuturile și la primele clocotiri ale stricăciunii din ei. Un om poate rupe cu ușurință un mugur fraged, dar, dacă îl lasă să crească și să devină ramură, îl va costa ceva osteneală să o îndepărteze. Biologii cu experiență observă că

[16] *Bolton's Life,* p. 33.

un ogor obișnuit, pe care nu crește decât feriga, poate fi făcut un pământ foarte bun, iar dacă buruiana este tăiată adesea atunci când răsare fragedă și verde, în trei sau patru rânduri vei descuraja rădăcina să dea lăstari și o vei face să se usuce.

Prin binecuvântarea divină, același lucru se poate petrece cu lăstarii corupției originale, dacă ești sârguincios și statornic de la început. „Prindeți-ne vulpile, vulpile cele mici, care strică viile" (Cânt. 2:15); aceasta este calea de a le nimici neamul și de a păstra strugurii fragezi. David l-a lovit pe Goliat în frunte; iar „cel care atacă și învinge ispita de la început" lovește diavolul și păcatul în frunte.[17]

Salvian a spus că, atunci „când omul începe pentru prima dată să păcătuiască, acela este momentul când își aprinde singur focul

[17] Stella *in loc.*

cel veșnic".[18] O, de ai începe să torni apă peste primele aprinderi ale păcatului în copiii tăi! Înlătură prilejurile păcatului printr-o intervenție înțeleaptă. Este uimitor să vezi ce scuze și justificări pentru păcat, ca și ce înșelătorii în vorbire folosesc copiii încă de mici! Înainte să-i poți învăța tu să vorbească clar, diavolul și inima lor stricată îi vor învăța să spună minciuni pe față. În vreme ce limbile lor încă se poticnesc mult la pronunțarea cuvintelor, copiii se avântă cu mult curaj în vorbirea cu două înțelesuri. Cât de mare nevoie este, deci, să îi pui frâu și zăbală limbii copilului tău, la fel ca limbii tale: „Voi veghea asupra căilor mele, ca să nu păcătuiesc cu limba; îmi voi pune frâu gurii, cât va sta cel rău înaintea mea" (Ps. 39:1)! Subminează înșelătoriile lor prin cercetări chibzuite și întrebări pătrunzătoare.

[18] Salvianus, *De Gubern. Dei,* lib. iv, p. 116.

Dacă această lucrare nu este începută din timp, este posibil ca, pe măsură ce anii trec, ei să devină prea vicleni pentru a putea fi prinși, dacă nu îi deprinzi repede cu teama de judecățile lui Dumnezeu și cu primejdia păcatului. Învață-le conștiința să roșească, la fel ca obrajii, pentru ca, dintr-un principiu întipărit lăuntric, să fugă de rău și să facă binele. Altfel, ei se pot dovedi prea curând asemenea iepurilor din scrierile lui Ælian, care, sărind într-o parte și în alta când se apropie de vizuina lor, „își încurcă urmele pentru a nu fi descoperiți”.[19]

Dacă îi îngădui unui copil sau unui subordonat tânăr să continue în păcat fără să veghezi asupra lui, fără să-l înveți și fără să-l mustri, socotind că la început este un lucru prea mic pentru a-i da atenție, acea nebunie păcătoasă va deveni în cele din urmă un bici

[19] Ælianus, *De Animal.,* lib. vi, c. 47.

pentru propriul tău spate. Dumnezeu îl pedepsește adesea pe un părinte ajuns la bătrânețe prin copilul care nu a fost pedepsit când era mic. Adonia aproape că a zădărnicit planul lui David de a-l așeza pe Solomon pe scaunul de domnie, căci tatăl său nu-l deranjase niciodată întrebându-l: „Pentru ce faci așa?", adică nu-l mustrase niciodată pentru greșelile lui (1 Împ. 1:6). Mijlocul de a îndepărta rădăcina și temelia obiceiurilor și a deprinderilor rele este să începi plivitul în primăvara vieții copilului tău: „Ți-ar fi greu să critici ceea ce ai permis fără regret să devină un obicei rău".[20] Mustrarea va fi primită cu greu când copiii ajung la vârsta adolescenței, când anii lor au ajuns la numere cu două cifre.

5. *Păzirea de tovărășiile rele*

De asemenea, păzește-i pe cei aflați sub

[20] Æliani, *Variae Historiae*.

autoritatea ta de tovărășiile rele. David nu doar că ura păcatul în general, ci detesta mai ales să-l vadă intrând și locuind în casa lui. „Cel ce se dedă la înșelăciune nu va locui în casa mea; cel ce spune minciuni nu va sta în fața mea" (Ps. 101:7-8).

Astfel, exemplul rău și tovărășia lipicioasă precum smoala a oamenilor răi să nu se lipească de rudele tale apropiate și să nu le corupă. Copiii sunt asemenea sepiei din scrierile lui Ælian, care își schimbă culoarea după stânca sau planta marină cea mai apropiată de ea.

Imitarea este ceva natural pentru copii, dar trebuie ținut cont că tovarășii și prietenii sunt modelele pe care ei le imită. Iată de ce, în tratatul său despre educația copiilor, sfătuind ca unii băieți „să fie crescuți împreună", Plutarh dă această poruncă: tovarășii acestora să fie dintre „cei cu purtări

virtuoase",[21] ca nu cumva copiii să deprindă vreun viciu din tovărășia rea. Potrivit proverbului, „cine trăiește cu un șchiop va învăța să șchiopăteze". Ba chiar unul mai mare decât Plutarh ne dă această poruncă: „Nu te împrieteni cu omul mânios, și nu te însoți cu omul iute la mânie" (Prov. 22:24-25). Copiii pot fi molipsiți în chip primejdios de tovărășia celor desfrânați și stricați. Mulți copii ai părinților evlavioși au avut purtările foarte puternic întinate și stricate prin legături frecvente și familiare cu copiii răi ai vecinilor nelegiuiți.

6. Administrarea mustrărilor cu înțelepciune și discernământ

Copiilor și inferiorilor ar trebui să li se dea mustrări la vreme potrivită și cu chibzuință, potrivit naturii și gravității greșelilor lor. Începe cu blândețe, folosește toate motivele

[21] Plutarchus, *Περι Παιδ,* p. 6.

convingătoare pentru a-i atrage și a-i câștiga, dacă este cu putință, pe căile lui Dumnezeu. Vorbește-le despre răsplătirile slavei și despre dulcea părtășie din Cer, străduindu-te să le încredințezi inimile asupra adevărului că Dumnezeu poate să le umple sufletele cu bucurii care nu se găsesc în făpturile create. „Mustrați-i pe cei ce se despart de voi" (Iuda 22).

Dar, dacă aceasta nu ajută, începe atunci să amesteci expresii mai aspre ale mâniei tale sfinte împotriva păcatului. Așa cum există o înlănțuire între virtuți, tot astfel există una și între patimi. Dragostea și mânia nu sunt simțăminte cu totul incompatibile. Ba chiar dragostea poate fi principiul și temelia acelei mânii care își trimite săgețile mustrării către ținta păcatului. Aristotel observa pe bună dreptate că „pot exista învinuiri și mustrări legate de acea dragoste care urmărește folosul și binele

persoanelor iubite", și aceasta, după cum spune el, „potrivit chiar regulii rațiunii sănătoase".[22] Îi poți spune copilului tău, chiar cu o anumită doză de vehemență, că, dacă va continua pe căile păcatului, Dumnezeu Se va mânia, iar tu te vei mânia; apoi fă-l să înțeleagă ce „grozav lucru este să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu" (Evrei 10:31). Iată calea pe care, așa cum poruncește apostolul, să te poți mânia, dar să nu păcătuiești (Efes. 4:26).

Nu lăsa patima ta să se reverse, asemenea unor torente nestăpânite, peste malurile hotărâte de Scriptură și de rațiune. Există o mânie serioasă și cumpătată, care va atrage respect și va stimula corecția. Mânia amestecată cu zgomote înfricoșătoare și cu urlete nu izvorăște decât din piepturile nebunilor. În zadar vei încerca să-i îndrepți pe alții, dacă

[22] Aristotelis, *Ethic.*, lib. x, c. 13.

tu însuți ești atât de neînfrânat. Cel care lasă frâiele să cadă pe grumazul cailor nestăpâniți ai patimilor sale riscă să-și arunce rațiunea din car. Cum va putea omul acela să-i vorbească altuia într-un fel rațional prin mustrările sale, dacă el și-a pierdut propria rațiune? Cel care este robul poftei sale mânioase nu poate niciodată să administreze mustrări nobile. Un copil nu se poate convinge niciodată pe sine că o asemenea mânie izvorăște din dragoste, când el este făcut haznaua în care se varsă zi de zi vărsăturile unui stomac coleric; când nefericita nevoie a relației sale îl obligă să existe mereu pe calea unei firi mânioase, care trebuie să se descarce și să se golească asupra lui. Dacă tu, care conduci, ești atât de neînfrânat, cum te poți aștepta ca aceia aflați sub autoritatea ta să fie cumpătați, când purtarea ta necuviincioasă aproape că îi convinge că dragostea nu

poate fi nicidecum rădăcina adevărată a mâniei tale, ci că ei sunt țintele nefericite ale temperamentului tău firesc sau că mustrarea ta este presărată cu ură? Prin urmare, trimite mustrările tale într-o manieră înțeleaptă. Îmbracă aceste pilule amare în nădejdea că destinatarii lor vor recăpăta favoarea ta dacă se îndreaptă; amestecă aceste medicamente neplăcute „cu niște sucuri dulci și emoliente”,[23] pentru ca o asemenea blândețe împletită cu asprimea să deschidă calea îndemnurilor tale și să ducă la rezultatul dorit.

Natura greșelii și diferitele ei împrejurări agravante trebuie să stabilească măsura, întinderea și durata încruntării tale. Greșelile mari, dacă se repetă, merită o mai mare hotărâre.

Ia în considerare, de asemenea, poziția și locul fiecăreia dintre rudele tale. O soție nu

[23] Plutarchus, *ibid*, p. 22. Gassend, *in Epicur.,* tom. iii, p. 1511.

ar trebui mustrată înaintea copiilor și a slujitorilor, ca nu cumva autoritatea ei să fie erodată. Disprețul aruncat asupra soției în fața altora se va răsfrânge în cele din urmă asupra soțului. Ba chiar și pentru greșelile mai mici ale copiilor și slujitorilor, dacă nu sunt săvârșite în public, mustră-i deoparte și personal. Dar, mai presus de toate, ai grijă să nu fii găsit mai aspru când mustri greșelile împotriva ta decât păcatele săvârșite împotriva marelui Dumnezeu. „Voi cinsti pe cine Mă cinstește, dar cei ce Mă disprețuiesc vor fi disprețuiți", îi spune Dumnezeu lui Eli, în cazul fiilor lui (1 Sam. 2:30).

Este o chestiune de înțelepciune sfântă să-ți conduci bine familia în asemenea cazuri. Un pilot poate dovedi tot atâta îndemânare și pricepere la cârma unei mici bărci de coastă sau a unei ambarcațiuni de agrement, pe cât la cârma marilor galioane ale

Spaniei. Dacă ai motiv să te mânii, totuși nu lăsa ca furtunile tale să se izbească de stânci, ci străduiește-te „să răcești repede inflamația, să potolești febra și să stingi focul mâniei. Este mai bine ca un tată să fie iute și prompt în mânia sa, decât apăsător și îndelungat în ea”.[24]

Treci cu vederea slăbiciunile. Dacă nu sunt păcate clare, mustră prin încruntări, nu prin atacuri amare, și păstrează mustrările publice și aspre pentru greșelile evidente și scandaloase, pentru fărădelegile repetate, care dovedesc o neglijență mare, dacă nu chiar un anumit dispreț și o anumită sfidare.

7. Păstrează o practică statornică a îndatoririlor sfinte în familie

Menține în familia ta o practică neîntreruptă și viguroasă a îndatoririlor sfinte. Fii

[24] Plutarchus, *ibid*, p. 23.

ferm hotărât, asemenea lui Iosua: „Cât despre mine, eu și casa mea vom sluji Domnului" (Ios. 24:15). Moise le-a poruncit evreilor să repete în familiile lor, în privat, între copiii lor, legile și poruncile pe care le primiseră de la Dumnezeu: „Să le întipărești în mintea copiilor tăi și să vorbești de ele când vei fi acasă, când vei pleca în călătorie, când te vei culca și când te vei scula" (Deut. 6:7).

Învățăturile și îndemnurile slujitorilor lui Dumnezeu rostite în public ar trebui repetate acasă și întipărite iar și iar în mintea celor mici. Samuel a avut un ospăț la jertfă, în propria lui casă (1 Sam. 9:12, 22). Iov și alții aduceau jertfe în propriile familii. Mielul de Paști trebuia mâncat în fiecare casă în parte: „Fiecare om să ia un miel de fiecare familie, un miel de fiecare casă" (Exod 12:3-4). Dumnezeu spune că Își va „vărsa urgia peste familiile care nu cheamă Numele Lui"

(cf. Ier. 10:25).

Există vremuri în care fiecare familie trebuie să stea deoparte, la fel cum fiecare soție și fiecare persoană trebuie să stea deoparte (Zah. 12:12-13). Toți bărbații din familia lui Avraam au fost rânduiți să treacă prin rânduiala circumciziei, astfel că păzirea îndatoririlor familiei face din fiecare casă un sanctuar, un Betel, o casă a lui Dumnezeu. Aici aș sfătui ca tații creștini să nu fie prea lungi în îndatoririle închinării în familie. Am auzit de la o rudă apropiată a acelui om sfânt, dl. Dod, că el dădea acest sfat: rugăciunile obișnuite ale familiei nu ar trebui, de regulă, să depășească un sfert de oră, nici măcar atât. Jertfele de dimineață și de seară de la templu și darurile de Paște, care erau aduse pentru fiecare familie, nu constau decât dintr-un singur miel. De aceea, ia seama să nu faci căile lui Dumnezeu să pară apăsătoare și neplăcute.

Dacă Dumnezeu îți mișcă uneori inima, nu respinge și nu înăbuși îndemnurile divine, dar, de obicei, străduiește-te să fii concis și scurt, într-un fel care să se potrivească cu sfânta reverență față de Dumnezeu, fără să treci în grabă peste îndatoriri sfinte și importante, dar într-un fel care să facă închinarea religioasă de dorit în ochii celor pe care ai vrea să-i îndrepți spre Canaan. De multe ori duhul este plin de râvnă, dar trupul este neputincios, iar omul își poate păstra mai bine gândurile ferite de rătăcire și tulburare pentru puțin timp, mai ales când risipa mare de cuvinte îi oferă prilejul unei distrageri mari. „Dumnezeu este în Cer, și tu pe Pământ; de aceea să nu spui prea multe cuvinte" (Ecl. 5:2). Când Domnul nostru le-a dat ucenicilor forma de rugăciune destinată folosirii zilnice, după cum se vede din cererea „pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi", se poate vedea cât

de scurtă și de cuprinzătoare este aceasta. Sufletele sunt asemenea corzilor harfelor și arcurilor, care, dacă nu sunt slăbite, se vor rupe și vor face instrumentele nefolositoare.[25]

Este de folos, de asemenea, să existe o variație în îndatoririle religioase: uneori cântați și alteori citiți; uneori repetați, alteori catehizați, alteori îndemnați. Lectura să urmeze după rugăciune, iar rugăciunea să urmeze după lectură, și timpul ocupat cu atâtea feluri de lucrări va părea scurt, spunea Ieronim.[26] Aristotel nota, citând dintr-un poet, că „schimbarea este un lucru foarte plăcut, din pricina stricăciunii noastre".[27] Într-adevăr, spune el, pentru firile nedeprinse cu efortul și concentrarea, aceeași acțiune este cea mai plăcută, motiv pentru care Dumnezeu poate găsi desfătare într-o

[25] Plutarchus, *Περι Παίδων Αγωγής.*
[26] Hieronymus, tom. i, p. 57.
[27] Aristotelis, *Ethic*., lib. vii, c. 14.

singură plăcere simplă, chiar dacă este repetată.

Cu toate acestea, să folosim cea mai bună pricepere de care suntem în stare pentru a atrage inimile noastre și pe cele ale celor de sub autoritatea noastră să găsească o desfătare mai statornică în îndatoririle sfinte. Dar în două lucruri fii insistent: în aducerea jertfei rugăciunilor și în îndemnarea copiilor să citească zilnic câte o parte din Sfintele Scripturi, așa cum a sfătuit-o Ieronim pe Læta: „Copilul tău să-ți dea zilnic socoteală de câteva flori alese, culese din Biblie”.[28]

8. Atragerea la rânduielile publice ale închinării

Străduiește-te apoi ca, prin toate mijloacele sănătoase, să-i atragi la rânduielile publice ale închinării, căci Dumnezeu este prezent în ele într-un fel mai aparte.

[28] Hieronymus, p. 57.

„Acolo dă Domnul binecuvântarea, viața pentru veșnicie" (Ps. 133:3). Acolo El „umblă în mijlocul celor șapte sfeșnice de aur" (Apoc. 2:1). „Pe când stă împăratul la masa lui, nardul își răspândește mirosul" (Cânt. 1:12). El face slăvit locul pe care Îi stau picioarele. Deși Dumnezeu poruncise ca numai bărbații să meargă la Șilo la sărbătorile evreiești, totuși Elcana și-a dus „toată casa" la jertfa anuală (1 Sam. 1:21). El dorea ca soția, copiii și slujitorii lui să privească frumusețea Domnului și să se intereseze de Templul Lui, și știm ce mare binecuvântare a urmat pentru Ana. Când Petru a venit să predice la Cezareea din porunca nemijlocită a lui Dumnezeu, Corneliu și-a chemat toate rudele și prietenii ca să audă predica (F.A. 10:24). Isai și fiii lui au venit împreună la jertfa pe care Samuel I-a adus-o Domnului la Betleem (1 Sam. 16:5).

Este un obicei neevlavios și rău să lași fără motiv mulți copii și slujitori acasă în ziua Domnului. Desigur, în familiile mari și numeroase, unde sunt mulți copii mici care ar putea tulbura adunarea și unde este nevoie de multe pregătiri pentru cei care iau parte la îndatoririle închinării lui Dumnezeu, situația este oarecum diferită, căci Dumnezeu însuși îngăduie asemenea situații. Dar străduiește-te să reduci numărul celor absenți cât este cu putință, iar slujitorii să facă schimb pe rând, astfel încât nimeni să nu rămână mereu acasă, pentru a nu lăsa pe nimeni în urmă fără un motiv necesar și urgent.

Cât despre cei care pot fi prezenți la rânduielile închinării, ține minte să-i întrebi ce au auzit, așa cum a făcut Domnul nostru binecuvântat, marele model al imitării noastre, cu ucenicii Săi iubiți, după ce predicase

acea vestită cuvântare lângă mare: „Ați înțeles voi toate aceste lucruri?" (Matei 13:51). Iar când erau singuri și departe de mulțime, El le tâlcuia și le explica mai pe deplin toate lucrurile pe care îi învățase (Marcu 4:34).

9. Aplicarea corecției părintești cu discernământ și moderație

De asemenea, dacă toate lucrurile menționate mai sus nu dau rezultate, ci aceia care îți sunt sub autoritate continuă să meargă pe o cale păcătoasă, trebuie să recurgi la corecția părintească. Pedeapsa trebuie potrivită cu vârsta, cu temperamentul firii și cu diferitele lor dispoziții, ca și cu diferitele însușiri și feluri ale greșelilor lor. Iartă mai ușor greșelile mai mici atunci când există pocăință și întristare. Trebuie să iei în considerare dacă greșelile lor provin din lipsă de judecată și slăbiciune, din ce motiv și cu ce prilej s-au petrecut, în urma cărei provocări sau ispite. Adu-

ți aminte de viața lor de până atunci: Au căzut rar în același păcat sau des și frecvent? Observă dacă par adânc întristați și cu adevărat smeriți și dacă cer iertare de îndată de la Dumnezeu și de la tine, și acestora dă-le făgăduința vieții. În aceste cazuri și în altele asemănătoare trebuie să dai dovadă de multă sârguință și înțelepciune. Pedeapsa cuvenită este o parte a neprihănirii în familie, și trebuie avut grijă ca nu cumva, prin nepedepsirea frecventă, copiii și tovarășii lor să nu se împietrească pe căile păcatului și să nu devină neascultători față de poruncile lui Dumnezeu. „Cine cruță nuiaua, îl urăște pe fiul său, dar cine-l iubește, îl pedepsește îndată" (Prov. 13:24). „Lovindu-l cu nuiaua, îi scoți sufletul din locuința morților" (Prov. 23:14). Aceasta este o rânduială și o hotărâre a lui Dumnezeu. „Dacă părinții noștri trupești ne-au pedepsit, și tot le-am dat cinstea cuvenită" (Evrei 12:9). Dar cei

în autoritate să-și amintească faptul că nu trebuie să facă aceasta fără un motiv întemeiat și fără o pricină importantă, și doar după ce toate celelalte mijloace nu dau rezultat. Dacă este cu putință să conduci fără nuia, este cel mai bine. Fericiți sunt acei părinți cărora Dumnezeu le-a dat copii atât de ascultători, încât o înclinare a capului, o sprânceană încruntată sau un semn cu ochiul îi îndreaptă. Cu siguranță că înțelepciunea părinților ar putea face mult în această privință de la început. Dacă ai copii de un caracter cât de cât potrivit, astfel încât ridicarea unui deget să poată înlocui ridicarea nuielei, aceasta păstrează și întărește nespus de mult dragostea și afecțiunea copiilor. Ceea ce spunea filozoful Seneca este un bun principiu în familie: „Puterea durabilă se întemeiază pe o cârmuire blândă". Ferește-te să-ți exasperezi și să-ți „întărâți copiii la mânie" (Efes. 6:4), prin purtări rigide și severe, când o abordare

mai puțin aspră ar putea să împlinească scopul într-un fel mai blând.

Există părinți și stăpâni cruzi care se poartă mai degrabă ca niște brute furioase decât ca niște oameni, și care își găsesc plăcerea în a da pedepse tiranice. Ei își pot lăsa copiii să înjure, să mintă, să fure și să săvârșească orice alt păcat fără să-i pedepsească, dar dacă nu fac ceea ce vor ei, se năpustesc asupra lor și îi sfâșie asemenea fiarelor sălbatice. Să știi că Dumnezeu îți va cere socoteală pentru asemenea fapte josnice în ziua cea mare a judecății.

O, mai degrabă fă-i să vadă că te mânii de dragul lui Dumnezeu, nu de dragul tău! Mânia ta împotriva păcatului trebuie să fie amestecată cu multă milă plină de har față de sufletele lor și cu dragoste sfântă. O, cât de puțini sunt cei care se roagă în taină ca Dumnezeu să le înmoaie inimile rudelor lor prin

pedepse cuvenite și moderate! Roagă-te ca Dumnezeu să-Și pună mâna sfântă asupra inimilor lor atunci când tu pui nuiaua pe spatele lor! După ce și-au plătit datoria față de neprihănire, privește-i cu mai multă seninătate și încurajează-i astfel să se îndrepte. Dacă sunt păstrate neîncetat, „posomoreala și asprimea”[29] le vor tăia speranța că se vor întoarce vreodată la harul și favoarea ta. Conducătorii în vârstă să se ferească de o purtare prea acră, căci până și Aristotel a observat că, de multe ori, din pricina slăbiciunilor obișnuite ale bătrâneții, ei sunt prea înclinați spre gelozii și suspiciuni, „interpretând toate lucrurile în cel mai rău sens”[30] și, astfel, poate că se grăbesc prea mult și sunt gata, pe baza unor simple sugestii, să gândească și să se poarte aspru cu cei inferiori lor.

[29] Aristotelis, *Ethic*., lib. viii, c. 6.
[30] Idem in *Rhetoric*., lib. ii, c. 12.

Ai grijă să folosești ambele urechi și să asculți ambele părți în chestiunile care îți sunt aduse ca plângeri. Dar dacă, după o cercetare chibzuită și o convingere matură, nimic altceva nu va produce efectul dorit, urmează porunca lui Dumnezeu în această privință și „pedepsește-ți fiul, și el îți va da odihnă, și îți va aduce desfătare sufletului" (Prov. 29:17). În toate aceste cazuri există un mare aspect de înțelepciune: dă-le de înțeles că ai pentru ei pedepse și mai mari, dacă nu se îndreaptă, căci teama și groaza de ceea ce încă păstrezi ca rezervă îi pot face să se supună. Cei care își arată deodată toată asprimea și puterea în asemenea fapte se lipsesc singuri de autoritatea și teama respectuoasă pe care altminteri le-ar putea sădi în inimile lor, dar ferește-te de toate pedepsele violente și pătimașe. Până și un păgân i-a putut spune slujitorului său: „Te-aș bate,

dacă nu aș fi mânios".[31] Cel care lovește atunci când patima lui fierbe este mult prea înclinat să depășească limitele moderației. Mânia vehementă face mâinile să tremure, astfel încât asemenea oameni nu sunt în stare să pedepsească cu dreptate. Ai grijă să nu-ți faci copilul sau slujitorul vrednic de dispreț în propriii ochi prin prea multe lovituri (Deut. 25:3). Asemenea persoane sădesc în inimile copiilor lor lăstari vii, care pot crește prea repede și le pot înțepa propriile mâini (și chiar inimile) într-o zi.

10. Lăudarea și încurajarea progresului în ascultare

Dacă mijloacele menționate până aici se dovedesc eficiente, prin binecuvântarea lui Dumnezeu, atunci laudă-i și încurajează-i când fac progrese, chiar dacă acestea sunt încă mici. Temperamentele nobile, ba

[31] Seneca, *De Ira,* lib. i, c. 15.

chiar și cele aspre, pot fi uneori câștigate prin laude moderate și chibzuite. Despre Dumnezeu însuși se spune că „El nu ceartă fără încetare și nu ține mânia pe vecie" (Ps. 103:9). Așa cum fac magistrații, la fel trebuie și părinții să-i laude uneori pe cei care fac binele (Rom. 13:3). Domnul nostru vine uneori cu aceste cuvinte: „Bine, rob bun și credincios" (Matei 25:21).

Așa trebuie să faci și tu atunci când ei se poartă cu bunăvoință și ascultare, încurajându-i prin laudă. „Lauda are o virtute remarcabilă, mai ales în cazul sufletelor generoase, de a le însufleți"[32] și de a le împinge înainte spre datorie, cu atât mai mult atunci când mai mulți se află împreună și sunt lăudați în moduri diferite, potrivit meritelor lor, căci aceasta îi stârnește pe ceilalți la o imitare sănătoasă. Ai grijă doar să nu depășești

[32] Hieronymus, *ad Laetam,* p. 55.

măsura, căci vasele mici nu pot purta pânze mari. Mândria și trufia sunt hrănite adesea de expresii prea abundente și risipitoare, și uneori apare o familiaritate necuviincioasă între cel ce laudă și cel lăudat.

11. Folosirea răsplăților potrivite pentru încurajarea ascultării

Dacă ei înfloresc și sporesc în împlinirea datoriei și în ascultare, și încep să primească învățăturile cu atitudine bună și cu plăcere, atunci câștigă-i mai mult prin răsplătiri, potrivit abilităților fiecăruia și stării averii tale. Dumnezeu binevoiește cu mult har să ne atragă și să ne câștige pe căile sfințeniei prin făgăduirea răsplății: „El îi răsplătește pe cei ce-L caută" (Evrei 11:6). Îmi amintesc că, referindu-se la anii prunciei lui Pacatula, Ieronim i-a recomandat tatălui ei să folosească aceste mijloace: „Dă-i dulciuri, flori, bijuterii și păpuși, pentru a

o atrage să învețe psalmii”.[33]

Pentru anii mai înaintați, pot fi mai potrivite răsplăți pe măsura lor. În unele cazuri, acestea s-au dovedit îndemnuri și stimulente importante, cel puțin pentru împlinirea exterioară a lucrării religiei de către cei mai tineri. Ana îi aducea în fiecare an o hăinuță fiului ei Samuel, când acesta Îi slujea Domnului la cortul întâlnirii din Șilo, sub îndrumarea lui Eli (1 Sam. 2:19). Și știi pilda tatălui fiului risipitor: când fiul lui s-a întors acasă pentru a duce o viață nouă, tatăl a tăiat vițelul cel îngrășat, l-a îmbrăcat cu haina cea mai bună, i-a pus un inel în deget și încălțăminte în picioare (Luca 15:22).

12. Alegerea cu grijă a școlilor, îndrumătorilor și relațiilor de viață

În cele din urmă, fii extrem de atent și

[33] Idem, p. 100.

de prudent atunci când îi trimiți în alte locuri, dacă educația sau meseria lor o cere. În privința școlilor, cât sunt încă tineri și fragezi, alege îndrumători și învățători care să-i zidească și să întipărească mai mult din Dumnezeu în inimile lor. Este o mare greșeală a multora că aleg orice școală din vecinătate, unde se află copii profani și răi, care au învățat de la părinții lor să înjure și să ia în deșert Numele lui Dumnezeu. De multe ori, copiii strâng din asemenea locuri multă murdărie, întinăciune și stricăciune, care rămân alipite de ei mulți ani după aceea. Este o lucrare bună „să-i oprești și să-i ții departe de toate vorbele și spectacolele josnice și lipsite de noblețe”.[34] Se pare că, în vremea lui Ilie, era o mulțime mare de copii răi la Betel, care îl batjocoreau pe proroc, un loc ce s-a dovedit un seminar și o pepinieră

[34] Aristotelis, *Polit.*, lib. vii, c. 17.

pentru tinerii care învățau (2 Împ. 2:3, 23). O, cât de trist este pentru copiii care au fost învățați cu sârguință acasă în frica lui Dumnezeu să uite totul în școlile nelegiuite!

Fii foarte atent la acest lucru mai ales dacă sunt trimiși învățăturii academice, astfel încât să fie puși sub îndrumarea unor tutori evlavioși la universitate; iar dacă sunt trimiși să învețe meserii sau alte îndeletniciri meșteșugărești, alege-le binecuvântata umbră a unui superior evlavios, care să întărească și să bată bine cuiul pe care tu l-ai înfipt. Mare îți va fi mângâierea în aceasta, dacă ai căutat mai degrabă o familie evlavioasă decât o meserie mare și bogată; o familie în care corăbiile se îndreaptă spre Cer și negoțul este purtat spre Canaan; dar mai ales în marea chestiune a căsătoriei, ca ei să se unească spre a întemeia o familie evlavioasă, în ale cărei vine curge

sângele legământului. O moștenitoare a făgăduințelor divine este o pereche mai bună decât o împărătească a întregii lumi. Cel care are numai un picior de pământ pe muntele Sion este mai bogat decât cel care ține un sceptru peste întregul glob.

5.

MIJLOACELE POTRIVITE FAȚĂ DE CEI EGALI NOUĂ

Voi trece acum la a doua parte a întrebării noastre: Prin ce mijloace ne putem împlini dorințele cu privire la o lucrare bună în inimile celor care ne sunt egali, fie prin legăturile de rudenie, fie prin căsătorie sau prin vecinătate?

Cu privire la aceasta, voi propune doar două reguli specifice, însă pe care nu le voi trata pe larg.

1. Conversațiile și îndemnurile personale

În primul rând, fii sârguincios în conversațiile și îndemnurile personale, după cum providența lui Dumnezeu îți va oferi ocazii potrivite. „Ia seama bine la citire, la

îndemnare și la învățătura pe care o dai altora" (1 Tim. 4:13). „Să ne îndemnăm unii pe alții" (Evrei 10:25). Pune înaintea lor lucrurile serioase și însemnate ale veșniciei și ale lumii viitoare. Asemenea lucruri vor avea efectul unor răni adânci, care, la vremea potrivită, vor fi vindecate de mâna Cerului. Fii scurt și pătrunzător, și abate acele persoane cu atenție de la discuțiile lumești prin a aduce în conversație lucrurile dulci și cerești.

2. Mustrarea făcută cu înțelepciune și discernământ

Oferă acelor persoane mustrări cu multă înțelepciune și discernământ. „Să nu îl urăști pe fratele tău în inima ta; să îl mustri pe aproapele tău, dar să nu te încarci cu un păcat din pricina lui" (Lev. 19:17). Aș putea să mă abat aici spre o circumstanță apropiată de acest subiect, și anume să discut despre mustrarea celor care păcătuiesc în public.

Astfel, noi ne confruntăm adesea cu această întrebare: Când este datoria noastră să-i mustrăm pe cei pe care îi vedem și îi auzim săvârșind păcate în public?

Deoarece acesta este un subiect care trebuie tratat separat, voi spune doar că, dacă îi vezi că, prin purtarea lor trufașă și disprețuitoare, sunt oameni care vor respinge mustrarea, regula lui Solomon este probabil mai înțeleaptă: „Nu-l mustra pe cel batjocoritor, ca să nu te urască" (Prov. 9:8).

Atunci când, după cea mai înțeleaptă evaluare pe care o poți face, este probabil ca acea persoană să manifeste însușirile unei firi brutale și nestăpânite, îndemnul este acesta: „Să nu le dați câinilor lucrurile sfinte, și să nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare, și să se întoarcă să vă rupă" (Matei 7:6). „Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te și

mustră-l între tine și el singur. Dacă te ascultă, l-ai câștigat pe fratele tău" (Matei 18:15). „Apără-ți pricina împotriva aproapelui tău" (Prov. 25:9). Eu am văzut situații de acest fel care s-au încheiat într-un fel minunat. Dar, în toate cazurile de acest fel, este bine să iei seama la trei îndrumări, care merită precizate aici.

TREI REGULI PENTRU ADMINISTRAREA ÎNȚELEAPTĂ A MUSTRĂRII

1. Alegerea momentului potrivit pentru mustrare

În primul rând, alege momentul potrivit pentru mustrările tale. „Un cuvânt spus la vremea potrivită este ca niște mere de aur într-un coșuleț de argint" (Prov. 25:11). Diogene a spus că „acest lucru este potrivit filozofului, anume să cunoască timpul potrivit pentru fiecare lucru".[1] Aș putea spune

[1] Diogenes Laertius, *Arcesilao*.

că este cu atât mai mult caracteristic unui creștin să simtă pulsul sufletului și să atingă boala chiar în locul ei, după cum se spune despre Galen că, atunci când Antoninus suferea de o boală, iar ceilalți nu puteau să spună unde se afla ea, medicul, prin priceperea lui în interpretarea simptomelor, a spus că stomacul împăratului era tulburat de indigestie. Împăratul a strigat de trei ori: „Asta este! Chiar asta este, ceea ce ai spus”.[2] În ceea ce ne privește aici, uneori este înțelept să nu te năpustești de îndată în această lucrare, ca nu cumva să fii tu însuți stăpânit de patimă; totuși, nu aștepta prea mult, ca nu cumva râvna ta sfântă să se răcească și atât tu, cât și acel om să uitați sau să ratați împrejurările prin care mustrarea ar putea fi mai bine întipărită în conștiința lui. Un moment potrivit pentru a interveni în asemenea cazuri poate fi atunci

[2] Castellanus, *De Fit. Medic*., p. 117.

când un prieten se află sub mâna sfântă a lui Dumnezeu în vreo nenorocire, mai ales pe patul de boală. Timpul potrivit pentru leacurile trupului poate fi cu atât mai potrivit pentru leacurile sufletului; când gândurile despre moarte și despre părăsirea tuturor bucuriilor exterioare pregătesc și fac mai primitoare calea pentru impresiile spirituale.

2. Îmbinarea mustrării cu blândețea și bunătatea

În al doilea rând, amestecă mustrările tale cu expresii pline de blândețe. Fiecare mustrare ar trebui să fie asemenea acelui *syrupus acetosus* al medicilor, „siropul de oțet", care are o iuțeală plăcută. Ai grijă să nu te apropii de această lucrare îmbrăcat în propria mânie, căci, chiar dacă ai în tine o anumită râvnă sfântă, ferește-te să amesteci prea mult foc în ea. Mustrarea blândă este asemenea unor pansamente înmuiate în

balsamul Galaadului, care cercetează și vindecă rana de îndată. „Lovească-mă cel neprihănit, căci lovirea lui îmi este binevenită; pedepsească-mă, căci pedeapsa lui este ca untdelemnul turnat pe capul meu" (Ps. 141:5). Asemenea ucenici ai Bunului Samaritean au turnat vin ca să curețe rana și untdelemn ca s-o înmoaie și s-o vindece (Luca 10:34). Așa sunt copiii acelei mame chibzuite, care „își deschide gura cu înțelepciune și învățături plăcute îi sunt pe limbă" (Prov. 31:26).

Cu toate acestea, dacă suntem prea blânzi, miezul rănii va rămâne neatins. Chirurgul care și-a deprins degetele cu prea multă delicatețe și care refuză să-și supună pacientul durerii poate să pricinuiască deformarea membrelor și șchiopătarea pentru toată viața tocmai printr-o bunătate crudă. Substanțele corozive sunt la fel de necesare

ca plasturii lipicioși, pentru a roade carnea mândră a rănilor noastre păcătoase. Blândețea păcătoasă a lui Eli a adus sabia ascuțită a filistenilor asupra fiilor săi și a pricinuit evenimente atât de cumplite, încât i-au zdrobit inima și i-au frânt și gâtul. În multe reacții chimice, sarea este un ingredient foarte necesar și face ca lucrurile să fermenteze; fără sarea mustrării, în proporția ei cuvenită, simplele cuvinte de sfat vor avea rareori efect.

Temperamentul persoanei trebuie luat în considerare cu înțelepciune. În cazul unora, expresiile prea blânde îi adorm în păcat. „Nu este mare lucru", își pot spune ei, „dacă stârnește doar asemenea observații blânde". În cazul altora, care sunt ageri la minte și înțelegători, cuvintele blânde pot potoli mânia: „Un răspuns blând potolește mânia, dar o vorbă aspră aţâţă mânia" (Prov. 15:1). În cazul celor cu temperament

coleric, a căror fiere se revarsă mult în intestine, medicii sunt mai atenți la ingredientele din purgativele lor care pot evacua fierea, fără să o stimuleze. În toată medicina ta spirituală, străduiește-te să lămurești că nu le dai niciun medicament care să nu aibă ca scop sănătatea sufletului lor.

3. Păstrarea unei conduite ireproșabile în privința lucrului mustrat

În al treilea rând, asigură-te că ești fără vină în privința lucrului pe care îl mustri la altul. Dacă faci aceleași lucruri pentru care îți mustri fratele, „oricine ai fi tu, care judeci pe altul, nu te poți dezvinovăți; căci prin faptul că judeci pe altul, te osândești singur" (Rom. 2:1). El îți poate întoarce pe bună dreptate proverbul: „Doctore, vindecă-te pe tine însuți!" „Scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău" (Luca

6:42). Aceasta este prima și principala lucrare: Să te convingi pe tine însuți. „Încerci oare să-i convingi acum pe alții de ceea ce tu însuți nu ai ajuns să faci?”[3] O, om nebun! Cine va crede că ești sincer, că într-adevăr „urăști idolii”, pe când le „jefuiești templele”? (Rom. 2:22).

Dar unii ar putea obiecta: „Să nu-i mustrăm niciodată pe alții până nu suntem noi înșine fără vină? Atunci cine mai poate împlini această îndatorire?”

În privința păcatelor scandaloase și a celor care întinează în mod vădit purtarea, un om poate, prin har, să „se păzească neîntinat de lume” (Iacov 1:27). Dar, în privința slăbiciunilor, cine poate spune că inima sau viața lui este liberă și curată? În primul caz, după ce ți-ai spălat mâinile în nevinovăție, poți să te ocupi de fratele tău. În cel de-al

[3] Arrianus in *Epictet*., lib. iv, c. 6.

doilea, deoarece „toți greșim în multe feluri" (Iacov 3:2), cuprinde-te pe tine însuți în aceeași mustrare, iar aceasta poate fi primită cu atât mai bine.

6.

MIJLOACELE POTRIVITE PENTRU CEI AFLAȚI SUB AUTORITATEA ALTORA

Voi trece acum la a treia și ultima parte a întrebării, anume cum trebuie să ne purtăm cu cei superiori nouă, în cazul în care aceștia sunt necredincioși? Ce mijloace putem folosi pentru a-i atrage cel mai bine spre convertire?

Pentru început, aș spune că, în anumite cazuri, le este îngăduit celor inferiori să discute cu superiorii lor și să încerce să-i îndrepte spre mântuire, deși aceasta este sarcina cea mai dificilă.

În plus, acesta nu este un lucru doar îngăduit, ci uneori este chiar necesar, căci se

poate întâmpla ca într-o familie întreagă să existe un singur copil sau un singur slujitor care se teme cu adevărat de Dumnezeu, așa cum a fost cazul lui Iosif în casa lui Potifar. Ce trebuie să facă acela care dorește din toată inima să câștige pentru Dumnezeu un tată, un stăpân sau orice alt superior? Cu privire la aceasta, voi da aici două îndrumări esențiale.

1. Folosirea asemănărilor, exemplelor și mărturiilor

În primul rând, îmbracă-ți sfatul, îndrumarea sau mustrarea în haina asemănărilor, exemplelor sau mărturiilor. În descrierea vieții lui Zeno, Diogene ne spune că, „dacă mustra pe cineva, [Zeno] făcea asta pe scurt, fără prea multe vorbe, dar de la oarecare distanță”.[1] Aceasta este o regulă bună în privința relației cu cei superiori, o cale elegantă

[1] Diogenes Laertius, *Zenone,* p. 445.

și folositoare de a împlini această îndatorire necesară, deși ea rămâne de obicei fără efect și fără succes din pricina lipsei de circumspecție și de înțelepciune vigilentă.

Dacă tatăl tău este neevlavios și păcătos, povestește o întâmplare din Biblie sau din scrierile istoricilor bisericii, care să reflecte cu delicatețe purtarea tatălui tău. Uneori, pildele și expresiile proverbiale, dacă sunt bine cântărite și pline de decență, pot atinge ținta. Acel superior poate binevoi să-și privească chipul în această oglindă, deși altfel s-ar înfuria dacă i-ai da o mustrare directă. De multe ori, când părinții sunt atinși astfel cu blândețe și modestie, dacă sunt înțelepți, par să nu ia seama la început, dar pot cugeta mult timp după aceea la cele auzite; așa cum Domnul nostru, când le-a spus părinților Săi că trebuia să Se ocupe de lucrurile Tatălui Său, textul spune că Maria „păstra toate

cuvintele acestea în inima ei" (Luca 2:51). Asta înseamnă să tragi cu arcul, cum i se poate părea superiorului de multe ori, la întâmplare, și totuși, săgeata ta s-ar putea să-i străpungă chiar încheieturile armurii. Pildele sunt exemple concepute pentru astfel de situații, căci aceasta era marea înțelepciune a lui Æsop și Stesichorus în vremea lor, după cum a observat Aristotel.[2] Așa a fost pilda lui Iotam adresată oamenilor din Sihem (Jud. 9:7). La fel a procedat Natan cu David (2 Sam. 12:1), iar Domnul nostru binecuvântat i-a abordat adesea în acest fel pe preoții cei mai de seamă și pe liderii poporului, căci uneori îi mustra prin aluzii și pilde alese. „Dar dacă superiorii sunt prea posomorâți, prea morocănoși și excesiv de autoritari, atunci o tăcere dezaprobatoare, o privire de neplăcere", o plecare mai grabnică

[2] Aristotelis, *Rhetoric.,* lib. ii, c. 20.

din prezența lor, în măsura în care aceasta este cu putință, fără a neglija îndatoririle necesare (2 Tes. 3:14), poate avea efectul dorit. Manifestă o sfântă roșire din pricina celor nerușinați în păcat, și asta poate face mai mult decât îți închipui.[3]

2. Folosirea expresiilor și apelativelor respectuoase

Poartă toate conversațiile cu expresii și apelative pline de respect. Dacă este o parte însemnată a omeniei obișnuite „să-i salutăm cu politețe pe cei pe care îi întâlnim”,[4] câtă amabilitate abilă și câtă purtare smerită ar trebui să manifestăm față de cei ce ne sunt superiori! În discuția lui cu Porcius Festus, Pavel l-a salutat cu mult respect: „Nu sunt nebun, prea-alesule Festus; dimpotrivă, rostesc cuvinte adevărate și chibzuite” (F.A.

[3] Epictetus, cap. lv.

[4] Diogenes Laertius, *Platone*, p. 245.

26:25). Harul nu înlătură distanța cuvenită naturii lucrurilor. „Nu îl mustra cu asprime pe un bătrân", spune apostolul, „ci sfătuiește-l ca pe un tată" (1 Tim. 5:1), pentru ca el să vadă că dorești și tânjești să fie născut din nou pentru Dumnezeu. Ia seama la felul cum s-au purtat slujitorii lui Naaman cu stăpânul lor, cu ce respect supus i-au vorbit în privința spălării sale în Iordan: „Părinte, dacă profetul ți-ar fi cerut un lucru greu, nu l-ai fi făcut?" (2 Împ. 5:13).

Știi că Avraam a ascultat glasul soției sale, la porunca lui Dumnezeu, în cazul lui Agar, iar Duhul lui Dumnezeu ia seama la firea Sarei și o laudă pentru faptul că își numea soțul „domn" (Gen. 21:12; 1 Petru 3:6). Apoi, pentru a da un exemplu în toate cele trei relații, dacă cercetăm contextul pasajului, vom descoperi probabil că Terah, tatăl lui Avraam, a ascultat de fiul său Avraam în

privința plecării dintr-o țară idolatră, căci glasul lui Dumnezeu i-a vorbit numai lui Avraam, poruncindu-i să iasă din Ur, din Caldeea, și să meargă într-o țară pe care avea să i-o arate (Gen. 11:31; 12:1; Ios. 24:2). Nebucadnețar, acel mare și puternic monarh, nu a respins sfatul evlavios și plin de înțelepciune pe care Daniel i l-a dat, slujitorul său rob din palatul lui (Dan. 4:27). Iov, de asemenea, un om cu mari averi în Răsărit, nu a „nesocotit dreptul robului sau al roabei lui, când se certau cu el" (Iov 31:13).

Purtarea smerită, modestă și respectuoasă poate avea o influență remarcabilă asupra superiorilor noștri. Seneca se întreba dacă nu cumva un copil nu îi poate aduce tatălui său mai multe binefaceri decât a primit de la el.[5] Acest lucru poate fi afirmat clar, dacă el devine mijlocul prin care tatăl

[5] Seneca, *De Benefic.*, lib. iii, c. 35.

este întors la Dumnezeu. Tatăl îl naște pe fiu pentru o viață muritoare și de suferință, dar fiul își naște tatăl pentru acea viață care este glorioasă și veșnică.

7.

MIJLOACE GENERALE

Mai rămân patru îndrumări generale cu privire la toate rudele.

1. Câștigarea afecțiunii și a încrederii celor apropiați

Câștigă-ți loc în simțămintele și inimile lor. Fă-i să știe că nu urmărești nimic altceva decât să-i faci fericiți. Străduiește-te să-i convingi că nu ai niciun scop personal, ci numai binele lor veșnic. Strecoară-te în inimile lor, ca să zic așa, pătrunde în simțămintele lor, și vei fi făcut jumătate din lucrare. „Nimic nu este atât de potrivnic dragostei pe cât sunt teama și sentimentul de constrângere”.[1] Când toate bănuielile cu privire la vreun

[1] Maximus Tyrius, *Dissert.*, 10.

scop ascuns sunt înlăturate, atunci îndemnurile și sfaturile sunt primite cu ușurință. Când oamenii sunt convinși și mulțumiți că, în toate abordările noastre, urmărim folosul și binele lor, aceasta deschide o ușă eficientă pentru toate mijloacele pe care le vom folosi. Așa îi întâmpină apostolul pe romani: „Doresc mult să vă văd, ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc" (Rom. 1:11). La fel și-a pregătit el calea către credincioșii din Filipi, cărora le-a scris astfel: „Dumnezeu îmi este martor că vă iubesc pe toți cu o dragoste nespusă în Isus Hristos" (Fil. 1:8). „Noi îi respectăm și îi cinstim din fire pe aceia care ne aduc ceea ce ni se pare folositor",[2] mai ales atunci când superiorii se poartă cu politețe și bunătate. Cei mai mulți oameni se bucură să fie onorați și stimați de cei aflați deasupra lor în autoritate,

[2] Simplicius, *Epictetum*, c. xxxviii, p. 217.

„datorită speranței pe care o au că vor primi de la aceștia un folos deosebit”.[3] Și situația nu este deloc diferită în lucrurile spirituale. Străduiește-te, deci, să le câștigi dragostea și buna părere, iar lucrarea ta spre binele lor veșnic va spori peste așteptări.

2. Convingerea prin argumente raționale și adevărurile Scripturii

Caută să-i convingi prin argumente raționale. „Convingerea este fiica dragostei și a rațiunii”, spunea Tyrius.[4] Într-adevăr, de cele mai multe ori simțămintele noastre sunt mișcate mai întâi, pentru că suntem natural mai ușor de impresionat în simțăminte. După ce ai ajuns în inimile lor, insistă cu argumente serioase extrase din Scriptură; discută cu ei despre nebunia păcatului. Vezi cum tratează Iov chestiunea aceasta în relație

[3] Aristotelis, *Ethic.*, lib. viii, c. 8.
[4] Maximus Tyrius, *Diss.,* x.

cu nevasta lui, în privința cârtirii și a nerăbdării față de Dumnezeu: „Ce! Primim de la Dumnezeu binele, și să nu primim și răul?" (Iov 2:10). Fă-i să știe că toate căile lui Dumnezeu sunt căi plăcute și toate cărările Lui sunt pașnice (Prov. 3:17) și că drumul spre Cer este unul foarte plăcut. Arată-le frumusețea lui Hristos, slava lui Hristos. Dă perdeaua la o parte și descoperă înaintea ochilor lor tainele harului fără plată. Fă-i să privească spre chipul acelui Mântuitor binecuvântat, așa cum este zugrăvit în Scriptură. Așa cum a făcut mireasa cu fiicele Ierusalimului, prezintă toate perfecțiunile lui Hristos; apoi încheie astfel: „Totul în El este plin de farmec. Așa este iubitul meu, așa este scumpul meu, fiice ale Ierusalimului" (Cânt. 5:16). Spune-le ce ai trăit tu însuți cu privire la orbirea, goliciunea și nenorocirea stării tale anterioare convertirii, când erai la fel cum sunt ei acum; spune-le că odinioară

te raportai la religie așa cum gândesc ei, că ea nu era pentru tine decât o strictețe capricioasă, nebunească și nefolositoare. Spune-le cât de mult s-a îmbunătățit starea ta și cât de minunat s-a schimbat totul pentru tine, prin îndurarea lui Dumnezeu.

3. Oferirea unui exemplu personal de viață evlavioasă

Fă ca purtarea ta să fie exemplară, astfel încât ceea ce îi îndemni să fie confirmat cu putere de propriul exemplu de viață. Atât viciul, cât și virtutea se învață prin exemple. În purtarea și umblarea lui, Alexandru cel Mare îl imita pe dascălul lui, Leonidas, câtă vreme acesta a trăit. „Copilul să nu vadă în purtarea ta nimic care, dacă te-ar imita, ar putea deveni păcat", spunea Ieronim.[5]

Fii un exemplu de sfințenie pentru alții, astfel ca ei să nu se poticnească tocmai din

[5] Hieronymus, *ad Lætam,* p. 56-57.

pricina autorității tale.[6] Chiar dacă poruncile tale sunt scurte și concise, faptele tale, care le exemplifică, să fie constante și statornice.[7] Fii gata să renunți uneori la bucuria în unele lucruri îngăduite, care poate că nu sunt potrivite să fie făcute înaintea rudelor tale după trup, atunci când ești implicat în această lucrare. Soțiile, spune apostolul Petru, să-și câștige bărbații prin purtarea lor sfântă (1 Petru 3:1-2). Trăiește atât de blând, atât de ascultător, atât de atrăgător printr-o purtare plăcută, încât un soț rău și bețiv să vadă chipul harului în viața soției lui și să fie silit să mărturisească faptul că harul locuiește cu adevărat în ea. De multe ori, soțul necredincios poate fi mântuit chiar și în acest sens de soția credincioasă, și viceversa (1 Cor. 7:16). David mărturisea că va „umbla cu inima fără prihană în mijlocul

[6] Idem, p. 101.

[7] Maximus Tyrius, *Diss.,* xv.

casei lui" (Ps. 101:2). Așa cum apa urmează calea degetului prin lut, tot așa exemplul tău îi poate conduce spre lucrurile lui Dumnezeu. Există o reverență și o teamă tainică în inimile semenilor noștri atunci când cineva din familiile lor umblă cu Dumnezeu într-un fel vrednic de Evanghelie, pentru a fi plăcut Domnului în toate privințele.

4. Stăruința în rugăciune pentru mântuirea rudelor

În cele din urmă, după ce ai folosit toate îndrumările menționate, cuprinse în miezul acestor cuvinte din text, „dorința inimii mele este ca israeliții să fie mântuiți", căci, dacă apostolul le dorea binele din inimă, așa cum mărturisea, atunci el ar fi folosit toate mijloacele bune și potrivite cu acel scop. Dar el adaugă și faptul că „rugăciunea lui către Dumnezeu" era pentru același scop. La fel trebuie să faci și tu, urmând exemplul

sfântului nostru apostol. Vai, fără rugăciune, toate învățăturile tale nu le vor aduce niciun bine. Mergi la Dumnezeu ca să le sfințească pe toate și ca să le convingă sufletele că ai un scop cu totul curat și sincer – mântuirea lor veșnică. Roagă-te pentru fiecare dintre ei în parte, iar dacă starea rudelor tale îngăduie, roagă-te împreună cu ei și include în rugăciune câteva reflecții dulci asupra sufletelor lor. Când se ruga în prezența oamenilor, Ilie a spus: „Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă, pentru ca să cunoască poporul acesta că Tu, Doamne, ești adevăratul Dumnezeu, și să le întorci astfel inima spre bine!" (1 Împ. 18:37). De asemenea, Domnul nostru binecuvântat îi pomenește în acea rugăciune cerească adresată Tatălui, cu multă dulceață și înflăcărare, pe ucenicii care erau de față cu El (Ioan 17:20; 18:1). Iov a adus jertfe pentru copiii săi, i-a chemat și i-a sfințit și „a adus câte o ardere de tot pentru fiecare

dintre ei" (Iov 1:5), învățându-ne să ne rugăm pentru copii pe nume, unul câte unul. Avraam I-a cerut lui Dumnezeu: „Să trăiască Ismael înaintea Ta!" (Gen. 17:18); iar Bat-Șeba îl numește pe Solomon „fiul, rodul juruințelor mele" (Prov. 31:2). Și știm că Augustin a fost copilul și rodul rugăciunilor și al lacrimilor mamei lui, Monica.

De aceea, cere sfatul lui Dumnezeu, așa cum a făcut Manoah, ca El să binevoiască să te învețe ce trebuie să faci cu copiii tăi (Jud. 13:8). Cere-I lui Dumnezeu înțelepciune și îndrumare, ca să rânduiască vremuri providențiale spre binele lor. Aceasta să fie marea ta cerere în taină: „O, fă, Doamne ca un asemenea copil, un asemenea slujitor, să fie smuls ca un tăciune din foc" (cf. Iuda 23) și adus acasă la Dumnezeu.

Chiar dacă ai avea înțelepciunea îngerilor, dacă Dumnezeu nu vine în ajutorul tău,

toată osteneala ta va fi în zadar. Strigă asemenea sărmanului om din Evanghelie: „Doamne, ai milă de fiul meu, căci este lunatic și pătimește rău: de multe ori cade în foc și de multe ori în apă" (Matei 17:15); uneori într-un păcat, alteori într-altul, prin care sufletul lui ajunge în primejdii înfricoșătoare și cumplite. Încredințează-ți lui Dumnezeu copilul pe care l-ai născut în moarte și osândă, dacă El nu intervine cu îndurarea Lui minunată. Stropește-l cu apa sfântă a lacrimilor care izvorăsc din inima ta, și roagă-L pe Dumnezeu ca, prin brațul Său atotputernic, să îl izbăvească de mânia viitoare. Cere cu stăruință iertarea acelor păcate și dezrădăcinarea acelei răutăți spirituale la a cărei răspândire ai fost și tu un mijloc. Scoate-le afară prin rugăciune, prin post și prin lamentație înaintea lui Dumnezeu. Astfel de duhuri nu sunt alungate decât cu post și rugăciune.

8.

ÎNVĂȚĂMINTE ȘI ÎNDEMNURI

Am ajuns, iată, la partea aplicativă a întregului nostru subiect, cu care îl vom și încheia.

NATURA EXPANSIVĂ A SFINȚENIEI

Ce am învățat din toate acestea este natura expansivă a sfințeniei. Ea este asemenea untdelemnului văduvei, care a umplut toate vasele vecinilor ei (2 Împ. 4:3). Cel care este sfânt este „asemenea lui Dumnezeu însuși", atât în ceea ce privește puterea de a comunica, cât și în ceea ce privește curăția, în măsura lui mică și limitată. Limbajul unui sfânt este acesta: „Veniți să cântăm cu veselie Domnului și să strigăm de bucurie către

Stânca mântuirii noastre. Să mergem înaintea Lui cu laude, să facem să răsune cântece în cinstea Lui!" (Ps. 95:1-2). „Veniți, să ne suim la muntele Domnului, la Casa Dumnezeului lui Iacov, ca să ne învețe căile Lui" (Isaia 2:3).

MUSTRAREA CELOR CARE ÎȘI NEGLIJEAZĂ ÎNDATORIREA

Apoi învățăm din toate acestea că trebuie să-i mustrăm pe aceia care nu fac tot ce le stă în putință și care nu-și folosesc priceperea și strădуința până la capăt în această lucrare atât de importantă.

Orice copil se naște moștenitor al Iadului, și tu să nu vrei să folosești niciun mijloc pentru a-i izbăvi sufletul de la moarte și pentru a-l smulge din fălcile diavolului? O, tată neevlavios, care, asemenea lui Gallio, nu-ți faci nicio grijă pentru această chestiune! Dumnezeu îți va cere într-o zi din mâini sângele

copilului tău și sângele inferiorilor tăi. Îți iubești copilul? Până și un păgân te va învăța care îți este datoria: „A iubi", spune el, „înseamnă să dorești lucruri bune pentru aceștia și să te străduiești să le împlinești cu cea mai mare putere".[1] Există un singur lucru bun care este absolut necesar pentru copilul tău, iar acesta este unirea fericită cu Dumnezeu. Ce ai făcut până acum pentru a o înfăptui? Mulți sunt aplecați cu înflăcărare asupra planurilor prin care copiii lor să se poată tăvăli, asemenea lui Caligula din istorie, într-o casă plină cu aur,[2] dar se ostenesc puțin pentru „aurul din Ofir" și pentru înțelepciunea care este „mai de preț decât mărgăritarele" (Prov. 3:14-15). Să știi că toate păcatele rudelor aflate în grija ta, care nu sunt mustrate și îndreptate, vor deveni ale tale. Fiecare beție a slujitorului tău va fi

[1] Aristotelis, *Ethic.,* lib. ii, cap. 4.
[2] Suetonius, *in Caligula,* cap. 42.

pusă în socoteala ta. Fiecare recreație exagerată pe care copiii și slujitorii tăi o fac în ziua sfântă a lui Dumnezeu, cu încuviințarea și îngăduința ta, se va pune în seama ta la marele tribunal (Isaia 58:13; 2 Ioan 11).

Dacă dorești să ai parte de bunăvoință înaintea lui Dumnezeu, străduiește-te să-i abați de pe căile care duc în odăile morții. Cel care își neglijează datoria în acest lucru face tot ce îi stă în putere pentru a-și osândi atât copilul, cât și pe sine. Este ca și cum ar fi în legământ cu moartea, în înțelegere cu Satana și învoială cu Iadul (Isaia 28:15), ca și cum ar fi un lucru de râs ca el și toate rudele lui să cadă în prăpastia fără fund a focului și pucioasei! O, cât de multe familii sunt ca niște cuști murdare de păsări necurate, asemenea unor cocini de porci și unor haznale pline de tot felul de urâciuni! Abia de putem străbate străzile noastre fără să

auzim înjurături, blesteme, profanarea sfântului Nume al lui Dumnezeu și multe vorbe obscene și murdare, și fără să vedem răutăți mari săvârșite chiar de tineri, iar aceasta se petrece pentru că ei nu sunt instruiți și învățați de părinții lor și de mai marii lor în frica Domnului. Există mulți tineri spilcuiți în vremurile noastre, care privesc sfințenia ca pe o crimă și socotesc o dovadă de bravură să meargă spre Iad cu gura căscată, cu toată iuțeala, înotând pe râurile destrăbălării și luxului până în Marea Morții (2 Petru 2:3, 13); ei sunt atât de departe de a-i mustra pe alții pentru păcat, încât mai degrabă îi laudă și îi încurajează; abia de pot suporta slujitori care își îndeplinesc bine slujba dacă aceștia nu beau în sănătatea cuiva și nu se dedau la desfrâu, la fel ca ei, purtându-se mai degrabă ca Nero[3] decât ca

[3] Suetonius, *Nerone*, cap. 5.

niște creștini (1 Petru 4:4).

Oricât de mult i-a sluji odraslele lor Satanei, lor nu le pasă, atâta vreme cât nu le ruinează moștenirea. Nu este de mirare că odraslele lor sunt desfrânate și josnice, având asemenea exemple triste. Duhul lui Dumnezeu a luat aminte la faptul că Ahazia era un om rău și ne spune și cauza: „Mama lui îi dădea sfaturi să facă rău" (2 Cron. 22:3).

Cei care se mânie atunci când rudele lor nu umblă pe căile păcatului sunt asemenea viespilor din scrierile naturalistului,[4] care își înmoaie acele în veninul viperelor. Limbile lor mânioase sunt impregnate cu otrava păcatului (Rom. 3:13).

O, cât de mult bine ar putea face un Teofil! Când măreția și sfințenia ar curge prin

[4] Aelanius, *De Animal.,* lib. v, cap. 16.

aceeași linie de sânge, cum s-ar ridica generațiile viitoare ca să-i binecuvânteze pe părinți! Câtă cinste I-ar putea aduce lui Dumnezeu! Cum ar înflori religia! Cum ar aduce ogoarele noastre pace, iar străzile noastre ar curge cu râuri de neprihănire!

PĂCATUL DE A-I DETERMINA PE ALȚII SĂ SĂVÂRȘEASCĂ RĂUL

De aici învățăm de asemenea cât de îngrozitor este păcatul celor care îi fac pe alții să săvârșească răul, al celor care îi împing pe alții să păcătuiască, îi încurajează pe copii să pângărească ziua Domnului, să mintă și să înjure, și care par să aprobe, să găsească plăcere și să se bucure de asemenea lucruri: „Și, măcar că știu hotărârea lui Dumnezeu, că cei ce fac asemenea lucruri sunt vrednici de moarte, totuși, ei nu numai că le fac, dar și găsesc de buni pe cei ce le fac" (Rom. 1:32).

ÎNȚELEPCIUNEA NECESARĂ ÎN FOLOSIREA MIJLOACELOR PENTRU MÂNTUIREA RUDELOR

De aici putem deduce câtă înțelepciune este necesară pentru administrarea acelor mijloace care sunt potrivite și folositoare spre mântuirea rudelor noastre. Câtă integritate a inimii, câtă sinceritate, cât dispreț sfânt față de batjocurile acestei lumi rele! „Te apuci de studiul înțelepciunii?", spunea Epictet, „pregătește-te degrabă să fii luat în râs și așteaptă-te ca mulți să-și bată joc de tine".[5] Cu cât mai mare este stricăciunea inimilor oamenilor de la căderea în păcat încoace, în împotrivire față de adevărata sfințenie! Va trebui să înduri multe ironii și batjocuri amare, dar treci cu înțelepciune peste ele și nu le da atenție, căci lucrarea ta este spre binele sufletelor. Un singur suflet născut

[5] Epictetus, cap. 29.

pentru Dumnezeu este mai bun decât câștigarea unor împărății și imperii întregi.

DATORIA DE A-I PREȚUI PE CEI CARE NE ÎNDRUMĂ SPRE DUMNEZEU

Dacă ai lideri sfinți și capi evlavioși de familie sau părinți sfinți, să-i prețuiești foarte mult pentru osteneala lor în dragoste. Să socotești o îndurare specială că Dumnezeu ți-a dat un tată sfânt sau o mamă sfântă, care au petrecut multe ceasuri în taină pentru binele tău, care l-au cerut cu stăruință la tronul de har, pentru ca viața ta să fie ascunsă cu Dumnezeu în Hristos. Tratează învățăturile lor ca pe niște mărgăritare de mare preț și mustrările lor ca pe niște rubine, pe care să le porți la gât, „căci ele sunt o cunună plăcută pe capul tău, și un lanț de aur la gâtul tău" (Prov. 1:9). A nu fi mustrat pe calea păcatului este o mare judecată. Faptul că acești spini și mărăcini sunt așezați pe calea

celor pe care îi iubim, dar care sunt păcătoși, constituie o mare îndurare: „De aceea iată, îi voi astupa drumul cu spini, i-l voi astupa cu un zid, ca să nu-și mai afle cărările" (Osea 2:6). O, de câte binecuvântări se bucură copiii prin părinții lor care se roagă! Socotește acest lucru ca pe o favoare mare și minunată din partea lui Dumnezeu.

ÎNDEMN LA CREDINCIOȘIE ȘI PERSEVERENȚĂ ÎN LUCRAREA PENTRU MÂNTUIREA RUDELOR

Vreau acum să mă adresez celor angajați și care se îndeletnicesc cu această îndatorire și lucrare minunată, ca să o împlinească în mod conștiincios, către cei care se străduiesc cu seriozitate ca soții și soțiile lor să fie soții lui Hristos, ca urmașii lor să fie copiii Tatălui nostru ceresc, ca slujitorii [angajații, n.tr.] lor să fie oamenii liberi ai lui Hristos, iar rudele lor să facă parte din sângele

împărătesc al Cerului. Vă voi spune asemenea Domnului nostru binecuvântat către Zacheu: „Astăzi a intrat mântuirea în casa aceasta". Astăzi ai părtășie cu Tatăl și cu Fiul. Dumnezeul Cerului merge alături de tine.

Chiar dacă tu nu vezi în prezent rodul dorit al ostenelilor tale, nu te descuraja, căci lucrarea este a lui Dumnezeu. Ea este asemenea unora dintre semințele care, semănate în pământ, nu răsar decât în primăvara următoare. „Fiți dar îndelung răbdători, fraților, până la venirea Domnului. Iată că plugarul așteaptă roada scumpă a pământului, și o așteaptă cu răbdare, până primește ploaie timpurie și târzie" (Iacov 5:7).

Se vede adesea că o putere mare a lui Dumnezeu însoțește asemenea străduințe statornice și, în cele din urmă, mâna sârguincioasă te poate îmbogăți. Harul care locuia în bunica Lois și în mama Eunice a locuit

mai târziu și în Timotei (2 Tim. 1:5).

Deși Dumnezeu nu este legat de nicio legătură a firii, rugăciunea fierbinte are totuși mare preț înaintea Lui. Folosirea mijloacelor rânduite de Dumnezeu este un semn plin de nădejde că El vrea să arate îndurare, căci acolo unde Dumnezeu alege scopul, El rânduiește și mijloacele. El ne-a ales să fim sfinți, pentru ca să fim desăvârșiți (Efes. 1:4, 11).

Oricum S-ar purta Dumnezeu cu tine în acea cerere deosebită, fii sigur că grija și osteneala ta nu vor rămâne fără o răsplată însemnată. Rugăciunile tale se vor întoarce în sânul tău, și îți spun că Dumnezeu veghează asupra unei asemenea familii cu îndurare și pace.

Ochiul harului Său este îndreptat spre tine; mâna Sa sfântă te va sprijini; inima Lui te va binecuvânta. Încredințează-te voii Sale

bune și așteaptă izbânda; mergi înainte și propășește, tu, binecuvântatul Domnului.

DESPRE AUTOR

Samuel Lee a fost singurul fiu al unui cetățean de vază din Londra și, după moartea mamei sale, a intrat în posesia unei averi considerabile. El s-a născut în anul 1625 și a fost educat la școala St. Paul, sub îndrumarea dr. Gale, și la Magdalen Hall, Oxford, sub îndrumarea dr. Wilkins.

În aprilie 1648 și-a primit diploma masterală și la scurt timp după aceea a fost desemnat profesor invitat al Wadham College și prorector al Universității în anul 1651. Lucrarea sa, *The Temple of Solomon*, a fost tipărită la cererea și pe cheltuiala universității.

În timpul protectoratului, Samuel Lee a devenit slujitor al St. Botolph Church, Bishopsgatestreet, și lector la Great St. Helen's în Londra, dar în 1662 i s-a interzis să mai predice. Învățătorul său evlavios l-a îndemnat

adesea să intre în Biserica Anglicană, dar fără rezultat, deoarece, din principiu, Lee era un neconformist. El s-a retras la o proprietate a sa în apropiere de Bicester, unde predica uneori în adunări neoficiale.

În anul 1677 a devenit asistentul lui Theophilus Gale la Haberdashers' Hall, iar mulți ani după aceea a fost slujitorul unei congregații independente din Newington Green.

Cartea sa, *The Joy of Faith,* pare să fi fost scrisă pe când slujea la Abbot's Langley, Herts, unde probabil că locuia pe atunci, ea fiind publicată la 16 iunie 1685. Deoarece vremurile deveniseră periculoase, iar el avea o fire temătoare, în anul 1686 și-a părăsit proprietatea și a plecat în America, unde a fost primit cu respect și ales ca păstor al unei congregații din Bristol, Noua Anglie. Dar el a rămas acolo numai câțiva ani, căci, aflând

despre mișcarea de reformare și dorind să-i guste roadele, s-a îmbarcat la 2 octombrie 1691, împreună cu familia, pentru a se întoarce în țara sa. Calamy spune că, cu câteva nopți înainte de îmbarcare, i-a spus soției că descoperise o stea care prevestea robia. El studiase în parte astrologia, dar, când a ajuns s-o cunoască mai bine, nu a putut-o accepta și a ars astfel aproape o sută de cărți pe care le avea pe această temă. Cu toate acestea, în timpul călătoriei au întâmpinat o asemenea împotrivire din partea vânturilor, încât corabia a fost împinsă spre coasta Irlandei, unde au fost atacați de un corsar francez și, după ce s-au luptat mai multe ore, corabia luând foc de câteva ori și aflându-se în pericol să se scufunde, au fost siliți să se predea și au fost duși la St. Maloes, în Franța, unde el, soția, fiica și doi slujitori au fost ținuți o vreme în detenție. În cele din urmă, restul familiei a fost trimis în Anglia fără știrea lui, în timp ce

el a fost reținut acolo din porunca regelui. Acest lucru l-a afectat atât de profund, încât a fost cuprins de febră și a murit după câteva zile, la vârsta de 74 de ani.

Lee era un teolog abil, cunoștea bine limbile clasice, vorbea latina fluent și elegant, era un mare maestru în medicină și chimie, și nu era străin de nicio ramură a culturii alese și folositoare. El era renumit și pentru generozitatea față de săraci și a contribuit mult la ajutorarea slujitorilor maghiari, când aceștia s-au refugiat în Anglia. El a mai scris următoarele cărți: *Triumph of Mercy in Chariot of Praise*; *Discourses on the Ten Tribes*; *Revelation de Excidio Antichristi*; *Contemplations on Mortality*; *The Mournful State of the Church*; *Israel Redux*; *The Life of Mr. John Rowe,* și o predică despre judecata de apoi.

Anexă.
ÎNTREBĂRI PENTRU STUDIU ȘI REFLECȚIE

CAPITOLUL 1. DORINȚA APOSTOLULUI PENTRU MÂNTUIREA EVREILOR

(1) Ce te impresionează cel mai mult la dorința și rugăciunea apostolului Pavel pentru mântuirea rudelor sale după trup și ce spune aceasta despre dragostea creștină autentică, mai ales în contextul Marii Trimiteri în relație cu rudele și apropiații noștri?

(2) În ce măsură preocupările tale pentru cei apropiați sunt orientate spre binele lor spiritual și nu doar spre bunăstarea lor pământească?

(3) Cum poți transforma dorința pentru

mântuirea altora în rugăciune stăruitoare și în acțiuni concrete?

CAPITOLUL 2. DATORIA DE A URMĂRI MÂNTUIREA RUDELOR

(1) De ce consideră autorul că urmărirea mântuirii rudelor este una dintre cele mai importante responsabilități ale credinciosului?

(2) Care dintre exemplele biblice prezentate te motivează cel mai mult să influențezi spiritual familia și cercul tău de relații? De ce?

(3) Ce obstacole te împiedică să te implici mai activ în binele spiritual al celor apropiați și cum le poți depăși?

CAPITOLUL 3. CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE MIJLOACELE FOLOSITE

(1) De ce este important să înțelegem că numai Dumnezeu poate produce convertirea,

deși noi suntem chemați să folosim mijloacele rânduite de El?

(2) Cum ar trebui adaptate metodele de a le sluji rudelor și relațiilor noastre în funcție de starea diferită în care ei se găsesc?

(3) Care dintre precizările introductive ale autorului îți pare cea mai utilă pentru lucrarea practică de evanghelizare și ucenicizare față de rude, colegi și prieteni?

CAPITOLUL 4. MIJLOACELE POTRIVITE PENTRU CEI AFLAȚI ÎN AUTORITATE

(1) Dintre cele douăsprezece îndrumări oferite de autor, care consideri că este cea mai neglijată în familiile creștine de astăzi și de ce? Dar în relația ta cu rudele tale?

(2) Cum poate un părinte sau o persoană în autoritate să îmbine fermitatea, dragostea, instruirea și corectarea într-un mod care să-L onoreze pe Dumnezeu?

(3) Ce schimbări concrete ar putea fi făcute în propria familie pentru a întări influența spirituală asupra celor aflați sub autoritatea ta sau a soțului/soției tale?

CAPITOLUL 5. MIJLOACELE POTRIVITE FAȚĂ DE CEI EGALI NOUĂ

(1) De ce sunt conversațiile personale și îndemnurile spirituale atât de importante în relațiile dintre egali?

(2) Cum poți mustra pe cineva cu înțelepciune, fără să produci împotrivire inutilă sau resentimente?

(3) În ce fel credibilitatea mustrării este influențată de propria ta viață și umblare cu Dumnezeu?

CAPITOLUL 6. MIJLOACELE POTRIVITE PENTRU CEI AFLAȚI SUB AUTORITATEA ALTORA

(1) De ce ai nevoie de mai multă înțelepciune

atunci când încerci să influențezi spiritual persoane aflate deasupra ta în autoritate?

(2) Cum pot exemplele, pildele și mărturiile să comunice adevărul mai eficient decât confruntarea directă în anumite situații?

(3) Ce lecții practice înveți din exemplele biblice prezentate despre respectul cu care trebuie abordate persoanele aflate în autoritate?

CAPITOLUL 7. MIJLOACE GENERALE

(1) De ce este câștigarea încrederii și afecțiunii oamenilor un pas important în influențarea lor spirituală?

(2) Cum se completează reciproc argumentele biblice, exemplul personal și rugăciunea în lucrarea de câștigare a altora pentru Hristos?

(3) Care dintre cele patru mijloace generale prezentate de autor are nevoie să fie dezvoltat

mai mult în viața ta și de ce?

CAPITOLUL 8. ÎNVĂȚĂMINTE ȘI ÎNDEMNURI

(1) Care sunt cele mai serioase avertismente adresate celor care își neglijează responsabilitatea spirituală față de familie și apropiați?

(2) Cum te încurajează autorul să perseverezi atunci când nu vezi rezultate imediate în lucrarea pentru mântuirea altora?

(3) Ce aplicație practică vei pune în practică în urma citirii acestei cărți și de ce?

ÎNTREBĂRI FINALE

(1) Care este cea mai importantă lecție pe care ai învățat-o despre responsabilitatea ta față de mântuirea rudelor, prietenilor, colegilor și a altor persoane apropiate?

(2) Cum s-a schimbat perspectiva ta asupra rolului rugăciunii, exemplului personal și

al conversațiilor spirituale în lucrarea de câștigare a altora pentru Hristos?

(3) Ce pași concreți intenționezi să faci în următoarele săptămâni pentru a aplica principiile învățate în această carte în relațiile tale apropiate?

MAGNA GRATIA

Noi vestim Evanghelia harului

Asociația MAGNA GRATIA este o organizație creștină non-profit care își concentrează eforturile pe proclamarea Evangheliei prin literatură consecventă doctrinar, prin evanghelizare și echiparea bisericilor evanghelice de limba română.

Dacă ai fost binecuvântat citind această carte, poți ajuta la binecuvântarea altor credincioși, astfel:

1. Recomandă mai departe această carte!
2. Scrie o recenzie pe pagina noastră de internet de unde ai descărcat această carte.
3. Vizitează pagina noastră de internet la **magnagratia.org** și află mai multe despre lucrarea noastră, și citește GRATUIT cele peste 450 de cărți ale unora dintre cei mai buni autori creștini din istorie.
4. Rămâi conectat la noutățile MAGNA GRATIA vizitând profilele noastre de social media și abonându-te la noutăți pe email, așa încât să fii anunțat când publicăm resurse noi.
5. Roagă-te pentru noi.
6. Donează și ajută-ne să mergem mai departe. Donațiile se pot face online pe pagina noastră de internet.

Pentru orice alte informații, scrie la contact@magnagratia.org.

magnagratia.org